

Ola Johan Sjøbakken

Konfeksjon eller skreddersøm?

Et studium i voksenpedagogikk

Tenkningen og planleggingen når det gjelder utdanning, kan ikke lenger ta utgangspunkt i "én gang utdannet alltid utdannet". Filosofien må nå være at "fullført grunnutdanning er bare begynnelsen"

(St meld nr 42 (1997-98): Kompetansereformen).

Høgskolen i Hedmark
Rapport nr. 11 – 2000

Online-versjon

Utgivelsessted: Elverum

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I rapportserien fra Høgskolen i Hedmark publiseres FoU-arbeid og utredninger. Dette omfatter kvalifiseringsarbeid, stoff av lokal og nasjonal interesse, oppdragsvirksomhet, foreløpig publisering før publisering i et vitenskapelig tidsskrift etc.

Rapporten kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Hedmark.
(<http://www.hihm.no/Publikasjon/default.htm>)

Rapport nr. 11 - 2000

© Forfatteren/Høgskolen i Hedmark

ISBN: 82-7671-141-3

ISSN: 1501-8563

Høgskolen i Hedmark

Tittel: Konfeksjon eller skreddersøm? Et studium i voksenpedagogikk			
Forfatter: Ola Johan Sjøbakken			
Nummer: 11	Utgivelsesår: 2000	Sider: 118	ISBN: 82-7671-141-3 ISSN: 1501-8563
Oppdragsgiver: Høgskolen i Hedmark: Høgskolestyret			
Emneord: Voksenpedagogikk, kompetansereformen, livslang læring, etterutdanning, videreutdanning, læringscenter, læring, pedagogikk			
<p>Sammendrag: Denne rapporten er en studie i voksenpedagogiske problemstillinger nasjonalt og spesielt i Hedmark og Oppland. Målet med dette arbeidet var å vurdere grunnlaget for et voksenpedagogisk studium ved Høgskolen i Hedmark. Hensikten med rapporten er å presentere resultatene fra utredningsarbeidet fram til vedtak om etablering av studietilbud i voksenpedagogikk på 10 og 20 vekttall.</p> <p>Først klargjøres begrepet voksenpedagogikk. Deretter gis en oversikt over voksenpedagogiske studietilbud i Norge. Videre vurderes behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Noen resultater og funn fra et gjennomført studium blir presentert. Relevant fagkompetanse ved Høgskolen i Hedmark blir vurdert. Begrepet læringscenter diskuteres. Nasjonal høring med drøfting av behov for utdanningen og vurdering av forslag til studieplaner blir presentert og vurdert. Til slutt presenteres resultatene av utredningsarbeidet i form av godkjente studieplaner i voksenpedagogikk.</p>			

Høgskolen i Hedmark

Title: Ready-made or tailor-made? A look at adult education.			
Author: Ola Johan Sjøbakken			
Number: 11	Year: 2000	Pages: 118	ISBN: 82-7671-141-3 ISSN: 1501-8563
Financed by: Hedmark College of Higher Education, Norway			
Keywords: Adult education, new sets of competancies, life-long learning, in-service training, further education, centres of learning, learning, pedagogy.			
Summary: This report is a study of problems in connection with adult education in Norway with special reference to the counties of Hedmark and Oppland. The aim of this work was to see if there was a basis for an adult education programme under the auspices of Hedmark College. This report presents the results of the study up to the point when it was decided to establish adult education course at 30 and 60 ECTS levels. After defining what is meant by “adult education”, there is an overview of adult education programmes in Norway. The need for adult education in Hedmark and Oppland is discussed . Some results of a recent study are presented. The relevant expertise at Hedmark College is evaluated. This is followed by a discussion of the term “centres of learning”. National consultations and discussions of the need for education and an evaluation of curriculum proposals are presented and evaluated. Finally there is a presentation of the results of this work, in the form of the approved adult education curricula.			

Forord

Denne rapporten er en bearbejdet versjon av en utredning med påfølgende nasjonal høring vedrørende etablering av et voksenpedagogisk studium ved Høgskolen i Hedmark. Rapporten fokuserer på hva voksenpedagogikk er, hvilke voksenpedagogiske studietilbud som finnes i Norge, behovet for slik utdanning i Hedmark og Oppland, resultatet av høringa, samt vedtak i høgskolestyret 24.02.00 om etablering av studietilbud i voksenpedagogikk.

Jeg vil benytte anledningen til å rette en takk til Folkeuniversitetet i Hedmark som bisto med førstehånds informasjon om et tidligere studentkull som har gjennomført videreutdanning i voksenpedagogikk i Hedmark og Oppland. En takk til alle de andre instansene i de to fylkene som har bidratt til å gi et variert bilde av situasjon og behov vedrørende et eventuelt studium i voksenpedagogikk i regi av Høgskolen i Hedmark. En takk også til høringsinstansene for deres innspill som er bygd inn i foreliggende studieplaner.

Til slutt en takk til Statens utdanningskontor i Hedmark og kollegaer ved Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer, spesielt: Bjørn Berg, Thor Ola Engen, Halvor Fauske og Hans I Thorstensen som har lest tidligere utkast av utredninga og gjennom dette bidratt med konstruktive kommentarer.

Ola Johan Sjøbakken

Hamar, desember 2000

Innhold

Forord	7
Innhold	9
1.0 Innledning	11
1.1 Mandat.....	12
1.2 Utdypende studier.....	15
2.0 Hva er voksenpedagogikk?	17
2.1 Pedagogikk og andragogikk.....	17
2.2 Alder og intelligens	20
2.3 Oppsummering	22
3.0 Voksenpedagogiske studietilbud i Norge	25
3.1 Eksisterende studietilbud.....	25
4.0 Behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland	29
4.1 Hvem er målgruppe for et voksenpedagogisk studium?	29
4.2 Hvem deltok i studiet?.....	31
4.3 Hvorfor søke studiet?	32
4.4 Hva var frafallsprosenten i studiet?.....	33
4.5 Kan man si noe om årsaker til at noen falt fra?.....	34
5.0 Fagkompetanse ved Høgskolen i Hedmark i voksenpedagogikk	37
5.1 Relevant fagkompetanse	37
5.2 Kompetanse i biblioteket.....	41
6.0 Læringscenter – et bidrag til voksenpedagogikk?	43
6.1 Oppsummering	45
7.0 Kostnader ved studium i voksenpedagogikk	47
7.1 Kostnader ved 10 vekttall i voksenpedagogikk.....	47
7.2 Kostnader ved 20 vekttall i voksenpedagogikk.....	47
8.0 Forslag til studieplaner i voksenpedagogikk	49
8.1 Forslag til studieplan for 10 vekttall i voksenpedagogikk	49
8.2 Forslag til studieplan for 20 vekttall i voksenpedagogikk	50
9.0 Konklusjon på utredningsarbeidet	53

10.0	Sammendrag av høringsuttalelser	55
10.1	Høringsinstansenes vurdering av behovet for utdanningen.....	55
10.2	Sammenfatning og drøfting av behovet for utdanningen	62
11.0	Kommentarer og faglige synspunkter på studieplanene	65
11.1	Høringsinstansenes vurdering av forslaget til studieplaner.....	65
11.2	Generelt om studieplanene	66
11.3	Mål og organisering.....	68
11.4	Innhold og arbeidsmåter	69
11.5	Valg av litteratur.....	71
12.0	Endringer i studieplanene	73
12.1	Vekttall	73
12.2	Eksamen.....	74
12.3	Opptakskrav og mål.....	75
12.4	Andre momenter	76
12.5	Oppsummering	76
13.0	Konfeksjon eller skreddersøm?	79
	Studieplan for 10 vekttall i voksenpedagogikk.....	83
1.	Innledning.....	84
2.	Målgruppe.....	86
3.	Opptakskrav.....	86
4.	Mål.....	87
5.	Organisering	88
6.	Innhold.....	89
7.	Arbeidsmåter	92
8.	Eksamen.....	93
9.	Studieevaluering.....	94
10.	Pensum.....	94
	Studieplan for 20 vekttall i voksenpedagogikk.....	99
1.	Innledning.....	101
2.	Målgruppe.....	102
3.	Opptakskrav.....	103
4.	Mål.....	103
5.	Organisering	105
6.	Innhold.....	106
7.	Arbeidsmåter	109
8.	Eksamen.....	111
9.	Studieevaluering.....	112
10.	Pensum.....	113
	Litteratur.....	115

1.0 Innledning

Høgskolestyret ved Høgskolen i Hedmark (HH) behandlet 17.12.97 to store saker om strategier og satsinger på områdene etter- og videreutdanning og fjernundervisning (sakene 97/79 og 97/80). I førstnevnte sak vedtok høgskolestyret at etablering av et studietilbud i voksenpedagogikk ved HH skulle utredes. I forlengelsen av dette vedtaket ble det utformet et brev med mandat av 17.02.98 der følgende vurderinger inngår:

I oktober 1997 forelå NOU 1997:25 *Ny kompetanse*. Utredningen er blitt kalt Buer-utvalgets utredning og skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Denne store etterutdanningsreformen vil bli en utviklingsprosess hvor det bl a arbeides for en bedre forståelse i den norske befolkning for hva livslang læring vil si. En av Buer-utvalgets konklusjoner er at det må arbeides for å utvikle arbeidsplassene som læringsarenaer.

Buer-utvalget foreslår at det som en del av den nasjonale handlingsplanen etableres et utviklingsprogram for bruk av nettbaserte og interaktive medier i voksenopplæring, styrking av kompetansen i medie, og voksenpedagogikk og utvikling av nye undervisningstilbud basert på de muligheter informasjons- og kommunikasjonsteknologien åpner for. Buer-utvalget anser stimulerings- og motivasjonsarbeidet for utvikling av nye brukertilpassede undervisningstilbud og voksenpedagogiske arbeidsmetoder som viktige (jf kapittel 6.0 vedrørende Læringscenter).

I brevet forutsettes det at et eventuelt studium i voksenpedagogikk vil bli tilbudt som oppdragsstudium der de eksterne oppdragsgivere må betale for utdanningen. Fra både Hedmark fylkeskommune, Statens utdanningskontor i Hedmark og fra Folkeuniversitetene i Hedmark og Oppland har det framkommet ønsker om at HH skal tilby utdanning innen voksenpedagogikk. Også Oppland fylkeskommune og Statens utdanningskontor i Oppland stiller seg positiv til et slikt utdanningstilbud.

1.1 Mandat

Utvalget som skal utrede et eventuelt studium i voksenpedagogikk ved HH ble gitt følgende mandat:

”

1. *Gi en oversikt over voksenpedagogiske studietilbud i Norge.*
2. *Så langt som mulig kartlegge behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland fylker.*
3. *Kartlegge relevant nåværende fagkompetanse ved HH for et studium i voksenpedagogikk, og eventuelt avklare mangel på fagfolk/-kompetanse.*
4. *Kostnadsberegne hhv et 10-vektalls og 20-vektalls studium i voksenpedagogikk.*
5. *Utarbeide forslag til*
  - *studieplan for studium på 10 vt i voksenpedagogikk*
  - *studieplan for studium på 20 vt i voksenpedagogikk*
6. *Utredningsarbeidet skal være avsluttet innen 19. juni 1998.”*

Mandatet er omfattende og hadde en svært kort tidsfrist. Forespørselen med mandat ble sendt pedagogikkseksjonene ved HH med tanke på å kunne påta seg dette arbeidet. Undertegnede ble forespurt og jeg sa meg villig til å påta meg

oppdraget under forutsetning av at det lot seg gjøre å kombinere med andre arbeidsoppgaver høsten –98 på en fornuftig måte. Arbeidssituasjonen med pålagte arbeidsoppgaver førte imidlertid til at jeg først kunne påbegynne og gjennomføre oppdraget i vårsemesteret 1999. Bearbeiding og vurdering av høringsuttalelsene ble foretatt senhøsten 1999.

Jeg har så langt som mulig lagt vekt på å utrede alle punktene i mandatet. Et omfattende mandat og små rammer stilt til disposisjon til utredningsarbeidet har imidlertid resultert i en rekke kompromisser underveis for å få arbeidet i havn. Jeg har i arbeidet med utredningen sett på det som foreligger av studietilbud og fagplaner på dette felt i Norge. Jeg har også tatt kontakt med sentrale aktører for å kartlegge behovet for et voksenpedagogisk studium i Hedmark og Oppland fylker, og har i tillegg forsøkt å kartlegge i hvilken grad vi har relevant fagkompetanse ved HH for et slikt studium. Slik sett kan dette betraktes som et pilotprosjekt og første skritt i en intern kompetanseutvikling hvis høyskolen ønsker å tilby et studium i voksenpedagogikk. Utredninga er todelt: Først en teoridel, og deretter en hoveddel som dekker punktene i mandatet.

Studieplanene tar utgangspunkt i en plan fra Universitetet i Tromsø (se litteraturlista), og er tilpasset behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Utredningen med studieplaner ble sendt på høring 27.08.99 med høringsfrist 15.10.99. Undertegnede utarbeidet en sammenfatning av høringsuttalelsene og foretok en vurdering og endringer i studieplanene ut fra kommentarer i høringsuttalelsene. Spørsmål om etablering av studietilbud i voksenpedagogikk samt forslag til godkjenning av studieplaner ble lagt fram for høyskolestyret i møte 17.12.99.

I dette møtet fattet høgskolestyret i sak 99/92 følgende vedtak:

”Høgskolestyret anbefaler at det søkes Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om etablering av studietilbud i voksenpedagogikk, 10 og 20 vekttall, som oppdragsstudier.”

I samme møte ble forslag til studieplaner for 10- og 20 vekttalls studier i voksenpedagogikk godkjent.

Som resultat av utredning og høring vedtok høgskolestyret enstemmig i nytt møte 24.02.00 i sak 2000/3 etablering av studietilbud i voksenpedagogikk, 10 + 20 vekttall som oppdragsstudier ved Avdeling for lærerutdanning.

Rapporten inneholder en lettere bearbeidet versjon av den opprinnelig utredninga; endringene er ikke større en at de gjenspeiler det utkast som ble sendt på høring og som høringsinstansene tok standpunkt til. Uttalelser fra høringsinstansene samt bearbeiding og vurdering av disse er tatt inn i rapporten. Opprinnelig utkast til studieplaner fra utredninga er tatt ut, og er i denne rapporten erstattet med de endelige studieplanene for 10 og 20 vekttall. I tillegg er rapporten oppdatert i forhold til de vedtak som er fattet av høgskolestyret etter at høringsrunden ble avsluttet.

1.2 Utdypende studier

Informasjon som i denne rapporten står i rammer representerer sentrale kunnskapskilder og supplerende perspektiver som kan støtte opp under et voksenpedagogisk studium.

For utdypende studier se:

- NOU 1997:25 *Ny kompetanse*. KUF.
- St melding nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen*.
- KUF: (1998-99): *Innst S nr 78. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om kompetansereformen*.
- Stortingsbehandlingen av ovennevnte innstilling i januar 1999.

2.0 Hva er voksenpedagogikk?

2.1 Pedagogikk og andragogikk

Begrepet *pedagogikk* avledet av pedagog, betyr læren om undervisning og oppdragelse. Begrepet pedagog av det greske *pais* gutt, og *agogos* fører; ble i oldtiden brukt om slave som fulgte de rikere borgeres sønner til og fra skolen og hadde oppsyn med deres arbeid hjemme.

Internasjonalt er *andragogikk*: av det greske *aner* (genitiv *andros*) som betyr ”mann” eller ”menneske”, et begrep som er mye brukt for å betegne voksenpedagogikk. Begrepet blir imidlertid brukt på ulike måter. Amerikaneren Malcolm Knowles (1970) bruker det om en voksenpedagogisk tilnæringsmåte: én av flere mulige innfallsvinkler til voksenpedagogiske problemer og utfordringer. I andre land brukes begrepet synonymt med voksenpedagogikk f.eks. Finland og tidligere Jugoslavia (se Loeng 1991). Også i tyskspråklig litteratur bruker man *andragogikk* synonymt med voksenpedagogikk.

Hvordan er forholdet mellom pedagogikk og voksenpedagogikk? Svaret på dette spørsmålet vil være avhengig av hva vi legger i det to begrepene. I litteraturen om voksenpedagogikk finner vi bl.a. følgende tre muligheter: *Dikotomi*: det ene utelukker det andre, *kontinuum*: mer av det ene betinger

mindre av det andre og et "rettvinklet forhold": mye av det ene kan også kombineres med mye av det andre.

Eksempel på den første varianten, en todeling eller dikotomi, finner vi bl a hos Knowles i 1970-utgaven av hans andragogiske hovedverk der undertittelen lyder: "*Andragogy versus Pedagogy*". Her stiller han opp et sett av kjennetegn på henholdsvis pedagogikk og andragogikk som ikke levner noen tvil om at prinsippene er grunnleggende forskjellige (Knowles 1970, her sitert etter Loeng 1997:72):

Pedagogikk	Andragogikk
Elevens rolle er avhengighet	Deltageren beveger seg mot økende selvstyring
Læreren har ansvaret for at læring skjer	Læreren oppmuntrer til økt selvstyrt læring
Elevens erfaringer har liten betydning	Erfaringene blir en økende kilde for læring
Skolen/samfunnet bestemmer hva som skal læres	Lærer det en har behov for å lære
Lærestoffet kommer til nytte først senere i livet	Kunnskaper og ferdigheter for å mestre hverdagen bedre
Pensum organisert i logiske emne-enheter	Læring organiseres rundt kategorier for deltagernes kompetanseutvikling

Hvorvidt man kan slutte seg til en slik klar todeling vil etter mitt syn være avhengig av en rekke forhold. Definisjon av begrepene over, syn på kunnskap og læring, hvordan vi tolker bl a læreplaner og målformuleringer i disse vil være avgjørende for hvilket standpunkt vi tar. Jeg synes oversikten over i liten grad korresponderer med ”pedagogikk” slik vi kan lese den ut av de nyere læreplaner for Norsk skole. R94 og L97 avspeiler et helt annet og mer aktivt elevsyn der bl a tema- og prosjektarbeid, vitenskapelig tilnærming og ansvar for egen læring står sentralt, i motsetning til enkelte av punktene i venstre kolonne over. På den andre sida kan vi kanskje hevde at enkelte av punktene fortsatt stemmer godt overens med skolens skjulte læreplan.

Generelt kan vi kanskje si at mye av det som tidligere karakteriserte voksenpedagogikken gjennom endret syn på kunnskap og hvordan barn og unge lærer, har fått økt innflytelse og innpass også i opplæringa av barn og unge. I en diskusjonen om forholdet mellom pedagogikk og andragogikk sett i lys av nye læreplaner er det viktig å understreke at Generell del av læreplanen i L97 i tillegg til grunnskole og videregående opplæring også gjelder for voksenopplæring. Dette kan muligens stå som en indikator på endring i synet på spørsmålet om forskjellen på barn og unge voksnes måte å lære på. Målsettinga med en felles generell del av læreplanen er jo også med bakgrunn i problemer knyttet til den vertikale dimensjonen i utdanningssystemet, å sikre en bedre helhet og sammenheng mellom de ulike trinnene i utdanningssystemet.

I følge finnen Aulis Alanen (1978), en av de som har forsøkt å systematisere ulike syn på voksenpedagogikkens forhold til pedagogikken, er det fire ”hovedsyn” som kommer til uttrykk:

- Det skilles skarpt mellom voksenpedagogikk og pedagogikk. De har fundamentalt forskjellige ”grunnsetninger” og problemstillinger.

- Voksenpedagogikk og pedagogikk betraktes som parallelle, men adskilte og nokså uavhengige vitenskaper.
- Voksenpedagogikk betraktes som en gren eller som en spesialisert vitenskap eller undervitenskap, på linje med blant annet spesialpedagogikk.
- Voksenpedagogikk betraktes kun som et anvendelsesområde og forskningsområde for den pedagogiske vitenskap.

Alanen (1978) mener at forskningen på det voksenpedagogiske området må differensieres fra annen pedagogisk forskning, og han nevner følgende områder som disse problemstillingene må knyttes til:

- Voksenpedagogikkens mål og dens oppgaver i samfunnet.
- Sosiale omstendigheter og livssituasjon for voksne i en læringssituasjon.
- Voksnes læreevne og potensiale knyttet til alder, erfaringer og sosial posisjon (se Loeng 1991).

2.2 Alder og intelligens

Begrepet *intelligens* (latin) er evne til målbevisst atferd; evne til å løse problemer; forstand. Intellekt (latin) er avledet av *intelligere* forstå. Intelligens er evne som bl a består i at man på grunnlag av tidligere erfaringer kan mestre nye situasjoner. Voksne bringer med seg en mengde tidligere erfaringer fra egen utdanning og arbeidsliv som antagelig også kan og bør utnyttes som et potensiale i en voksenpedagogisk studiesituasjon. Jf Howard Gardner (1997) som i boken ”*De mange intelligensers pædagogik*” bl a skriver om hvordan mennesker lærer i voksen alder.

I artikkelen: *Finnes det en voksenpedagogikk?* (1991) refererer Svein Loeng til den norske psykologen Sol Seim (1989) og hennes lengdesnittundersøkelse som viser interessante funn vedrørende voksnes læreevne. Hun har fulgt de samme personene (58 i alt) gjennom 47 år, og hennes materiale gir grunnlag for følgende generelle konklusjon: Intelligensen øker fram mot 30-årsalderen, og holder seg på dette nivået i hvert fall fram til 60-årsalderen. Selv om variasjonene var store fra person til person, så gir det grunn til optimisme vedrørende voksnes evne til å lære.

Sol Seim har senere som den eneste forsker i verden, fulgt opp den samme gruppen mennesker fra de var 13 til 70 år. Hennes forskningsresultater er fortsatt oppmuntrende. De viser at alder ikke er noen hindring for å beholde sin intellektuelle kapasitet. I følge henne selv var det mest oppsiktsvekkende at gjennomsnittet for 60-åringene var akkurat det samme som da de var 30. Og ikke bare det, men 12 av 60-åringenene gjorde det faktisk bedre. Da de var 70 år, var gjennomsnittet kun tre poeng dårligere, men også da gjorde 13 personer det bedre enn da de var 60. Det er derfor ingen grunn til bekymring. *”Med daglig hjernejogg kan man lære til man er hundre”* (se intervju med Sol Seim i KK nr 15/99).

Hva er det som kan rettferdiggjøre en egen voksenpedagogisk disiplin? I grove trekk er det jo de samme læringsprosesser vi studerer i all pedagogikk. I følge Loeng finner vi i de enkelte elementene i denne prosessen (f eks motivasjon) problemstillinger som er særegent ”voksne”, i den forstand at voksnes læringsberedskap delvis er motivert ut fra andre faktorer enn hos barn og unge. Han hevder at de voksnes forutsetninger og betingelser for læring må stå i fokus.

”Selv om voksne er en mer heterogen gruppe enn barn, og selv om variasjonene innenfor de enkelte aldersgrupper er større enn de enkelte aldersgruppene imellom, så er det noe i de voksnes situasjon som betinger en særegen pedagogisk vinkling. Det er her vi må søke fundamentet for voksenpedagogikken” (Loeng 1991).

2.3 Oppsummering

Innenfor mandatet for denne utredninga er det ikke mulig å gjøre utfyllende rede for hvilke vurderinger som bør utgjøre fundamentet for en voksenpedagogikk. Jeg vil derfor nøye meg med å nevne eksempel på noen sentrale perspektiver som kan inngå i et slikt fundament:

Paulo Freire tar i boken: *De undertryktes Pædagogik* (1978) opp sentrale perspektiver på forholdet mellom lærer og elev, læring, sosial og politisk bevisstgjøring m m gjennom sine alfabetiseringsprogram overfor voksne i den tredje verden. Freire har gjennom flere tiår høstet stor anerkjennelse verden over både for sitt pedagogiske grunnsyn og for de gode resultatene hans opplæringsprogram overfor voksne har hatt. Det vil være både relevant og interessant å drøfte hva Freires arbeid kan tilføre norsk voksenpedagogikk.

Det er ikke mange norske pedagoger som har publisert arbeider innenfor det voksenpedagogiske område, men noen hederlige unntak kan nevnes: Arnold Hofset har skrevet bok under tittelen: *Pedagogikk for videregående skole og voksenopplæring* (1995), og Svein Loeng er gjennom sin bok:

Voksenpedagogikk i humanistisk perspektiv (1997) kanskje den i Norge som klarest har rettet fokus på det voksenpedagogiske feltet.

Per Lauvås og Gunnar Handal har gjennom sin bok: *Veiledning og praktisk yrkesteori* (2000) fokusert på hvordan man kan veilede for å utvikle den enkeltes ”praktiske yrkesteori”, slik at den kan danne et stadig mer solid og reflektert grunnlag for handling. Med denne boken henvender de seg i prinsippet til alle grupper som har med veiledning å gjøre, både i utdanning og yrkesvirksomhet.

I tillegg til de nevnt teoretiske bidragene har vi lange tradisjoner for å drive fjernundervisning for voksne i Norge gjennom store aktører i det private markedet som NKI og NKS. Også Norsk Fjernundervisning (NFU) arbeider med å utvikle fleksible, brukertilpassede undervisningstilbud i voksenpedagogikk i tråd med kompetansereformens intensjoner. NFU definerer voksenpedagogikk som: ”*de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som trengs for å gi opplæring som fremmer læring hos voksne, og som også omfatter pedagogiske konsekvenser av det å være voksen i en lærings situasjon*” (se NFU: Voksenpedagogikk 1998 på internett). Kursarrangører og lærere må slik NFU uttrykker det ha generell kunnskap om hva som karakteriserer en voksen i en lærings situasjon for å kunne gi tilpasset undervisning.

Meldinger fra KUF som legger grunnleggende premisser for voksenopplæring ved overgangen til et nytt årtusen eks: NOU 1997:25 *Ny kompetanse* og St melding nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen* må naturligvis også inngå i et voksenpedagogisk studium. Også Stortingsmeldinga fremhever at en kompetansereform vil stille betydelige krav til omstilling i det offentlige utdanningssystemet for å kunne gi tilbud tilpasset voksnes erfaringer og livssituasjon. Dette berører både det utdanningssystemet høgskolene utdanner for, men også utvikling av de voksenpedagogiske studietilbud innenfor høgskolesystemet i Norge.

For utdypende studier:

- Danmark som nordisk forbilde: her er forskning og utvikling innenfor det voksenpedagogiske feltet kommet svært langt. Erfaringer og komparative perspektiver fra Danmark vil kunne inngå som et viktig bidrag for å sikre et godt fundament for ei utdanning i regi av HH - se f eks:
- Klewe (1998:33-40): *Voksenuddannelse og samfund* og
- Winther-Jensen (1996): *Voksenpædagogik – grundlag og idéer*.
- Definisjoner og perspektiver på voksenpedagogikk i arbeid med L97 der utgangspunktet er nylig vedtatt lovfestet rett til voksenopplæring på grunnskolens område.
- ”Voksenpedagogikk” i SOFF (1998): *Med fjernstudenten i fokus. Tilrettelegging for fjernundervisning*. Rapport nr 1.
- Fagplananalyser av pedagogikk grunnfag
- Skjervheim (1976): *Deltakar og tilskodar og andre essays*.
- Ringsakerprosjektet med voksenopplæring for 400 lærere og skoleledere utstrakt over en 2-årsperiode.(se kap 5.1).

3.0 Voksenpedagogiske studietilbud i Norge

Mandat pkt 1:

”Gi en oversikt over voksenpedagogiske studietilbud i Norge.”

Svein Loeng hevder med god grunn i artikkelen: *Voksenpedagogiske studier i Norge – tilbakeblikk og status* (1994) at voksenpedagogiske studier har vært døgnfluer innenfor norsk utdanning. Med få unntak har de hatt en levetid på maksimalt to år. Unntaket er deltidsstudiet ved Universitetet i Oslo som startet opp i 1970 og som har overlevd skiftende tider. De første kullene fikk kursbevis for gjennomført studium. Fra 1981 ble det anledning til å avlegge grunnfagseksamen for de som hadde studiekompetanse. I perioden fram til slutten av 1980-åra var det i tillegg til studiet i Oslo bare to andre voksenpedagogiske studier som ga formell akademisk kompetanse. Det ene var en halvårsenhet i voksenpedagogikk ved Akademiet i Rauland. Dette var et fulltidsstudium over ett semester i årene 1979 - 1981 der Telemark lærerhøgskole stod faglig ansvarlig. Det andre tilbudet ble gitt ved Universitetet i Trondheim rundt 1980 som et 5-vektallsemne i voksenpedagogikk som del av pedagogikk mellomfag.

3.1 Eksisterende studietilbud

Gjennom søk på internett og kontakt med aktuelle fagmiljøer er det mulig å presentere følgende oversikt over hva som eksisterer av voksenpedagogiske studietilbud i Norge i dag:

Statens ressurs- og voksenopplæringscenter (SRV) arrangerer et 10 vekttalls studium i voksenpedagogikk over to semestre i Oslo i samarbeid med Høgskolen i Finnmark. Studiet er utviklet for å passe kursledere, instruktører, lærere og ledere med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. (Se Studieplan fra Høgskolen i Finnmark 1993).

Også Høgskolen i Østfold har utvikla en fagplan i modulbasert studium i voksenpedagogikk på bakgrunn av studieplanen fra Høgskolen i Finnmark. Studietilbudet i Halden er organisert som et deltidsstudium som består av to selvstendige moduler á 5 vekttall som går over ett semester hver, og med avsluttende vurdering etter hver modul. (Se Fagplan fra Høgskolen i Østfold 1999).

Universitetet i Tromsø (UNIKOM) tilbyr et 10 vekttalls voksenpedagogisk etter- og videreutdanningstilbud. Studiet er inndelt i 5 hovedemner som hver for seg også kan gis som etterutdanning. Studieåret 1998/99 gis dette tilbudet i Harstad og Bergen, og universitetet planlegger oppstart i Tromsø høsten 1999. (Se Studieplan fra Universitetet i Tromsø 1998).

Universitetet i Oslo (UiO) har til nå vært det eneste permanente studietilbudet i voksenpedagogikk på høyere nivå i Norge. Fra 1982 har voksenpedagogikk ved UiO vært godkjent som tilsvarende pedagogikk grunnfag dvs 20 vekttall. (Se Rammeplan fra Universitetet i Oslo 1992 og 1998).

I tillegg gir UiO også et 10 vekttalls tilbud i voksenpedagogikk for ansatte i fag- og forskningsbibliotek, utarbeidet i samarbeid med Riksbibliotekjenten (RBT). Studiet er organisert i 2 moduler á 5 + 5 vekttall. En av de ansatte ved

HH fulgte dette opplegget som student foregående studieår. (Se Studieplan fra Universitetet i Oslo 1997).

Høgskolen i Lillehammer (HIL) gjennomførte i samarbeid med Folkeuniversitetet i Hedmark en halvårsenhet i voksenpedagogikk over tre semestre 1996/97. Foreløpig har dette tilbudet bare blitt gitt denne ene gangen, og HIL har ingen konkrete planer om å sette i gang et nytt tilbud. Neste kapittel (4.0) gir mer informasjon om dette studietilbudet og hvilken målgruppe som benyttet seg av dette. (Se Studieplan fra Høgskolen i Lillehammer 1996).

Sammenlignet med studietilbudene presentert foran vil et alternativt fokus stå sentralt i et voksenpedagogisk tilbud ved HH. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et dobbelt perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i studiet: Nemlig å belyse de ulike hovedemnene i planen ut fra på den ene sida et akademisk, teoretisk og deduktivt perspektiv, og på den andre sida et yrkesfaglig, praksisnært og induktivt perspektiv. Med utgangspunkt i dialektikken mellom den teoretiske, vitenskapsbaserte kunnskapen; og den tause, erfaringsbaserte kunnskapen vil arbeidet etter denne planen kunne representere noe kvalitativt nytt i en voksenpedagogisk sammenheng i Norge. (Jf innledninga i studieplanene). Studiet vil være eksemplarisk med stor fleksibilitet i forhold til bakgrunn og behov.

Før utdypende studier:

- Jeg har foretatt en analyse av de ovennevnte fagplanene som det ikke er mulig å gjøre utfyllende rede for her, men her ligger mye nyttig og nødvendig kunnskap for eventuell etablering av et studium i regi av HH f eks:

- Etablering: Årstall for igangsetting, døgnfluer versus kvalitetsopplegg
- Fagplananalyser: Målgruppe; Innhold; Organisering m m
- Vekttall: 5+5vt; 10vt; 20vt; moduloppbygning; kombinasjoner med etterutdanning.
- Kompetansereformen: markedets ønske om skreddersøm fra utdanningstilbydere på landsbasis versus utdanningsinstitusjonenes kompetanse og profil.
- Kompetanse: f eks professorstilling i voksenpedagogikk lyst ledig ved Universitetet i Trondheim – hvilke perspektiver og refleksjoner og satsinger ligger under her?

4.0 Behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland

Mandat pkt 2:

”Så langt som mulig kartlegge behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland fylker.”

4.1 Hvem er målgruppe for et voksenpedagogisk studium?

Hvis vi går til en nyere norsk bok som behandler temaet: *Voksenpedagogikk i humanistisk perspektiv* så skisserer forfatteren Svein Loeng (1997:6) følgende målgruppe for boka si:

- *Lærere som på heltid eller deltid arbeider med voksne i en lærings situasjon*
- *Deltagere på etterutdanningskurs, studier og studieringer i voksenpedagogikk*
- *Ansatte og tillitsvalgte i studieforbund og andre institusjoner med ansvar for planlegging og gjennomføring av voksenopplæring*

Kirke- utdannings- og forskningskomitéens innstilling om Kompetansereformen ble vedtatt av Stortinget 19.01.99. Hovedprinsippet i stortingets vedtak baserer seg på St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen og Buerutvalgets utredning. Komiteinnstillingen viser at man ønsker etablering av det den kaller *regionale ”læringsnett”*. Statens utdanningskontor i Hedmark har, i samarbeid med Statens utdanningskontor i Oppland og høyskolene i de to fylkene, satt i

gang et arbeid med å kartlegge aktuelle aktører i regionen som kan inngå i et slikt nettverk og avklare rollene mellom disse (se Utdanningsnytt nr 1 1999 SU i Hedmark).

Statens Utdanningskontor i Hedmark framhever behovet for voksenpedagogikk for målgruppene innenfor *videregående* opplæring. Enhver videregående skole skal i prinsippet fungere som et ressurscenter for voksne i tillegg til de tilbud som gis for ungdom. Her kan det ligge til rette for å utnytte kompetanse, lokaliteter og infrastruktur ved tilrettelegging av tilbud ut fra de voksnes forutsetninger og livssituasjon.

Statens Utdanningskontor i Hedmark fremhever også at opplæringsansvarlige i *bedrifter* bør bli en aktuell målgruppe, og at de vil kunne være med på å øke bredden i rekrutteringa til et voksenpedagogisk studium.

Høgskolene tilhører også et større nettverk idet det nå er inngått en samarbeidsavtale mellom Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Lillehammer og Karlstads Universitetet. *Nettverkssamarbeidet i innlandsregionen*, på tvers av riksgrensen, er et faktum. I følge rektorene er dette et stort løft for innlandsregionen både på norsk og svensk side (se Høgskoleavisa 1999 – Fellesavis for Høgskolene i innlandet).

Her kan det være på sin plass å nevne at Karlstads Universitetet arbeider med temaet *høgskolepedagogikk*. Også ved de øvrige høgskolene i innlandsregionen blir dette temaet viet stadig større oppmerksomhet f eks gjennom studiekvalitetsundersøkelser, FOU-prosjekter og utvalg som arbeider med studiekvalitet.

Problemstillingen for dette kapittel lyder som nevnt: ”Så langt som mulig kartlegge behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland fylker”. Hvordan foreta en slik kartlegging? Innenfor mandatets rammer har det ikke vært mulig å gjennomføre f eks en enkel spørreskjemaundersøkelse for å kartlegge behovet blant potensielle brukere i de to fylkene. Jeg har imidlertid som det framgår foran vært i kontakt med en rekke instanser for indirekte å få et inntrykk av behovene. Ledelsen ved Folkeuniversitet både i Hedmark og Oppland gir uttrykk for at de er svært interessert i å gi et studietilbud i voksenpedagogikk. FU- Oppland vil gjerne komme på banen denne gangen bl a fordi HIL samarbeidet med FU- Hedmark sist. FU- Hedmark har på sin side drevet aktiv markedsføring idet de har lansert et mulig studium i voksenpedagogikk allerede i sin studiekatalog for våren 99. Katalogen er sendt til alle husstander i Hedmark. I tillegg har FU – Hedmark foretatt en formell henvendelse i brev til HH datert 05.02.99 vedr samarbeid om et studium i voksenpedagogikk á 10 vekttall.

Siden det ikke har vært aktuelt å gjennomføre en spørreundersøkelse har jeg i stede gått til empirien, og valgt å innhente informasjon om den målgruppa som allerede har gjennomført et voksenpedagogisk studium i Hedmark og Oppland fylker. Gjennom forespørsler til Høgskolen i Lillehammer samt FU- Hedmark har jeg innhentet og bearbeidet en del data som jeg her presenterer essensen av.

4.2 Hvem deltok i studiet?

Til sammen 40 personer fullførte studietilbudet som ble arrangert i samarbeid mellom Høgskolen i Lillehammer og Folkeuniversitetet i Hedmark i 1996/97. Når det gjelder kjønnsfordeling var det stor overvekt av kvinner, i antall 27 og

13 menn, dvs 2/3 kvinner og 1/3 menn. I alder fremtrer deltagerne som godt voksne personer ”midt i livet” der den yngste var 32 år, og den eldste var 61 år.

Utdanning: Den største gruppen består av de som har lærerhøgskole: til sammen utgjør dette 20 personer eller halvparten av alle . Av disse 20 har de aller fleste dvs 18 personer også diverse videreutdanninger eks: halvårsheter, grunnfag m m f eks i spesialpedagogikk og sosialpedagogikk.

De 20 personene som ikke har lærerskole fordeler seg på ca 16 andre typer utdanningsbakgrunn, disse er: bedriftsøkonom, skipsfart, musikkutdannelse, agronom og distriktshøgskole, allmennfag, høgskole, handelsskole, cand mag, cand philol, cand real, sykepleierhøgskole, trafikklærerskole, yrkesskole, BI, ODH (Oppland distriktshøgskole).

Av de til sammen 40 personene er 3 ansatt i privat og ca 35 ansatt i offentlig virksomhet. En nærliggende hypotese er at det her kan ligge et potensiale i aktiv markedsføring av et voksenpedagogisk studietilbud overfor private virksomheter.

4.3 Hvorfor søke studiet?

Her foreligger et utvalg av utsagn fra studentene som i følge Folkeuniversitetet i Hedmark antagelig er representative:

”

- *Ønsker mer kunnskap om hvordan voksne lærer*
- *Ønsker på sikt å søke meg over i voksenopplæring*
- *Kan ha nytte av studiet i mitt arbeid*

- *Relevant kunnskap for mitt arbeidsområde*
- *Mangler 10 vekttall for å bli adjunkt – eventuelt adjunkt med opprykk*
- *Behov for påfyll*
- *Ønsker å øke min kompetanse innen området*
- *Stor interesse for fagfeltet*
- *Innsikt i nettbasert undervisning ?”*

4.4 Hva var frafallsprosenten i studiet?

- Det forelå anslagsvis 120 henvendelser vedrørende studietilbudet
- 62 personer søkte studiet, og alle disse ble tilbudt studieplass
- 9 av de som fikk tilbudt studieplass begynte ikke
- 53 personer begynte med andre ord på studiet
- 40 personer fullførte studiet, og
- 38 av disse avla også eksamen
- 2 personer fullførte studiet uten å gå opp til eksamen (disse manglet studiekompetanse)
- 13 personer sluttet underveis i studiet

Av de 53 personer som begynte på studiet sluttet 13 personener underveis, og 40 personer fullførte studiet. Frafallsprosenten skulle ut fra dette være 25% noe som antagelig kan sies å være innenfor normal variasjon for videreutdanningsenheter i Norge.

4.5 Kan man si noe om årsaker til at noen falt fra?

Av de 13 personene som sluttet, falt 4 fra ved oppstarten av studiet. De øvrige fordeler seg utover i studiet. Det foreligger ingen systematisk oversikt over hvorfor deltagerne sluttet, men noen av dem har oppgitt følgende grunner:

- *”studiet ble for vanskelig, teoretisk”*
- *”manglende tid”*
- *”Studiet var ikke det jeg trodde”*

Folkeuniversitetet Hedmark uttrykker at de tror at de studentene som syntes studiet ble for vanskelig, manglet studiekompetanse og muligens ikke var forberedt på høgskolestudier.

Høgskolen i Lillehammer oppgir i tillegg at enkelte studenter var misfornøyd med alle de skriftlige oppgavene som måtte gjennomføres. I følge HIL hadde de kanskje ikke lest studieplanen nøye nok, og de syntes at det var for mye arbeid knyttet til studiet.

Tilgang til PC: Av 38 registrerte personer hadde 31 tilgang til PC. 21 av disse hadde modem og derigjennom mulighet for tilknytning til internett. 7 personer hadde ikke tilgang til PC. Med tanke på nettbaserte løsninger må man forvente at framtidens studenter vil ha en helt annen tilgang og brukerfrekvens av PC og internett enn det som var tilfelle da dette studiet ble gjennomført.

I møte med ledelsen i FU- Hedmark våren 1999 kom det fram at det var store alders- og kjønnsforskjeller med tanke på vegring mot ny teknologi blant kursdeltagerne. Gruppearbeid hadde høy prioritet blant deltagerne, og det var

typisk at de prioriterte gruppearbeid en kveld i uka. En stor gruppe av deltagerne arbeidet i følge FU- Hedmark med migrasjonspedagogikk.

Ledelsen ved FU- Hedmark gir uttrykk for at de foretrekker å la et studium i voksenpedagogikk følge studieåret for å ivareta behovet for permisjoner fra undervisning for de som er ansatt som lærere f eks i videregående skole. Sekundært er de åpen for å starte et studium på andre tidspunkt av året.

De som gjennomførte studiet er enkelt sagt det mest representative utvalget av de som kan tenke seg å søke et studium i voksenpedagogikk i Hedmark og Oppland. Ovennevnte gjennomgang gir m a o en god pekepinn på enkelte variabler som målgruppe, motivasjon, frafall m m som det må tas hensyn til hvis vi skal etablere et voksenpedagogisk studium i regi av HH. Viser for øvrig til teoridel og andre deler av utredninga der jeg går mer i dybden og setter flere av variablene over inn i en videre faglig kontekst.

Foreliggende materiale inneholder også:

- Opplysninger som gjør det mulig å se hvordan studentene fordeler seg på bosted og mellom fylkene Hedmark og Oppland.
- Informasjon som gjør det mulig å finne ut gjennomsnittsalder for kvinner og menn.
- Yrkesbakgrunn er også kartlagt i foreliggende materiale.

Uttalelser og nærmere spesifisering av behovet for voksenpedagogisk utdanning er fremkommet også i samtaler med:

- Hedmark fylkeskommune
- Oppland fylkeskommune

- Statens utdanningskontor i Hedmark
- Statens utdanningskontor i Oppland
- Andre studiesteder i voksenpedagogikk på landsbasis

5.0 Fagkompetanse ved Høgskolen i Hedmark i voksenpedagogikk

Mandat pkt 3:

”Kartlegge relevant nåværende fagkompetanse ved HH for et studium i voksenpedagogikk, og eventuelt avklare mangel på fagfolk/-kompetanse.”

5.1 Relevant fagkompetanse

Følgende opplysninger er basert på studier av fagplaner eller studieplaner, og samtaler med kollegaer i HH. Der jeg viser til fagplaner eller studieplaner er det den siste gjeldende plan ved høgskolen jeg har lagt til grunn for de vurderinger som er foretatt.

Ett av studiene ved høgskolen som i det vesentlige har hatt et voksenpedagogisk siktemål er Praktisk pedagogisk utdanning (PPU) for yrkesfaglærere: Studiet gir 20 vekttall og målet er å kvalifisere mennesker med en yrkesfaglig utdanning til undervisningsarbeid i grunnskole, *videregående opplæring og voksenopplæring*. Utdanningen skal gi pedagogisk, didaktisk og praktisk grunnlag for lærerarbeid i yrkesfag. Dette er et studium Avdeling for lærerutdanning har hatt gjennom mange år. (se Studieplan for PPU 20 vekttall 1998). Fra høsten 2000 har Høgskolen i Hedmark også etablert et studium i Praktisk pedagogisk utdanning for allmennlærere.

I HH er det også arbeidet med fagopplæring i arbeidslivet: lærlingtradisjon basert på handling, til forskjell fra den mer akademiske tradisjonen i allmennlærerutdanninga med utgangspunkt i lærebøker og teori (se Halvorsen & Olsen 1992).

Også kompetanse i veiledningspedagogikk ved høgsolen kan gå inn som en del av et voksenpedagogisk studium. Endringer i samfunnet og yrkeslivet øker kravene til omstilling og utvikling hos den enkelte arbeidstaker gjennom hele yrkeskarrieren. Læring skjer i stor grad på arbeidsplassen og veiledning av andre ansatte er en del av arbeidsoppgavene for flere og flere yrkesutøvere i dag. Dette er viktig – også med tanke på endret fokus i lærerrollen med mer vekt på veiledning, her mangler kompetanse blant lærere. Dette øker behovet for både teoretisk og praktisk kompetanse i veiledning. Disse samfunnsendringene har vi tatt konsekvensene av og vi vil derfor gi denne kompetansen som en del av et voksenpedagogisk studium (se Fagplan for pedagogisk veiledning 10 vekttall 1994).

I fagplanen i migrasjonspedagogikk 10 vekttall står det at innhold og arbeidsformer i studiet også kan nyttes som: *”forberedelse for arbeid i den videregående skolen og i voksenopplæringen.”* Målgruppen her vil bli å være de som gir norskopplæring for voksne innvandrere (se Fagplan i migrasjonspedagogikk 10 vekttall 1998).

Organisasjon og ledelse: Studieprogrammet på 20 vekttall er tilpasset som deltidsutdanning for ansatte og ledere i kommunesektor, tjenesteproduserende offentlige institusjoner og pedagogiske virksomheter. Kurset er et resultat av et samarbeids- og utviklingsprosjekt mellom Høgsolen i Hedmark, Kommunal kompetanse, Hedmark fylkeskommune og Statens utdanningskontor i Hedmark.

Kursprogrammene består av: Organisasjon og ledelse for pedagogiske virksomheter, tjenesteytende offentlig sektor og fordypningsprogram i strategi, ledelse og endring (se Kompetansegivende etter- og videreutdanning i organisasjon og ledelse 20 vekttall 1998).

Skoleutvikling: Ringsakerprosjektet – et større skoleutviklingsprosjekt som HH var faglig ansvarlig for i samarbeid med Ringsaker kommune med undertegnede som prosjektleder. Målet med skoleutviklingsprosjektet var bl a å berede grunnen for en ny læreplan (L97) og kvalifisere lærere og ledere i læreplanprosessen. Prosjektet representerer en alternativ og ny måte å organisere etter- og videreutdanning på. Prosjektet som strakk seg over en periode på 2 år fra 1994-96, ble gitt som etterutdanningstilbud til 400 lærere og lederopplæring for 50 skoleledere. I tillegg fikk 30 lærere/skoleledere tilbud om å ta 10 vekttall i skoleutvikling (se Studieplan i skoleutvikling 10 vekttall 1995).

Spesialpedagogikk: Studiet har vært gitt både som halvårsenhet og 2. avdeling ved høyskolen. Studiet skal kvalifisere for forebyggende arbeid med barn, unge og voksne med *lettere funksjons- og lære vansker*, og øke forståelsen for samspill og gjensidig avhengighet mellom individ og samfunn. Utdanningen skal bidra til faglig og personlig utvikling hos studentene, slik at de kan bli skikket til å løse spesialpedagogiske arbeidsoppgaver for mennesker i ulike aldersgrupper (se Fagplan i spesialpedagogikk 10 vekttall 1998).

Sosialpedagogikk: Om målgruppen for studiet heter det at studenter også med *”en annen yrkesbakgrunn enn læreryrket”* kan søke opptak på kurset. I følge planen er det særlig viktig at mennesker fra forskjellige sektorer i samfunnet arbeider sammen om oppgaver/problemer som angår forholdet mellom individ,

skole og samfunn (f eks personer med opplærings/ ledelsesfunksjoner innenfor offentlig forvaltning, foreldre med studiekompetanse osv.) (se Fagplan for 1. halvårshet i Sosialpedagogikk 1998).

Også i fagplanen i pedagogikk for allmennlærerutdanning er voksenopplæring en sentral innholdskomponent innenfor målområdet: samfunn, kultur og utdanning. I tredje studieår er det formulert slik: «*Grunnleggende prinsipper for voksenopplæring Informasjons og kommunikasjonsteknologi*». (se Fagplan i pedagogikk 10 vekttall 1998).

Som tidligere vist gjelder den generelle delen av læreplanen (L97) både for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring (jf kapittel 2). Den generelle delen av L97 blir belyst i ikke bare innenfor pedagogikkfaget, men også av de andre fagene i lærerutdanninga.

I forbindelse med grunnskolereformen har høgskolen gjennomført en rekke tredagers kurs i flere fag. I norsk er ett av kursene gjennomført som en kombinasjon av fysiske samlinger og *nettbasert* kommunikasjon. Deltakerne var ungdomsskolelærere på Hadeland, og formålet med kurset var både å heve kompetansen om norskfaget i L97, og motivere deltakerne til å bli kjent med nye, fleksible læringsformer.

Yrkesetikk: I all undervisning vil pedagoger bli stilt overfor yrkesetiske utfordringer. Disse ligger i skjæringspunktet mellom den generelle etikken og pedagogikken. Den yrkesetiske kompetente pedagog er seg bevisst de etiske dimensjoner en møter i undervisningen. Hun har evne til å oppdage og analysere de yrkesetiske problemene og utfordringene som oppstår mellom de

ulike partene i undervisningssituasjonen. Hun har også kunnskap og innsikt i hvordan de kan løses til beste for alle parter.

Pedagogen møter yrkesetiske utfordringer knyttet til det å skulle undervise. Disse er bredspektret og kommer både fra den enkelte som søker ny innsikt til samfunnets mer overordnede krav. Det er derfor viktig at pedagogen har god yrkesetisk innsikt, det vil si at hun har god forståelse av de utfordringene hun møter i krysningspunktet mellom den generelle etikken og pedagogikken. Hun må kunne oppdage og analysere yrkesetiske utfordringer som kan oppstå mellom ulike parter samt ha innsikt i hvordan de kan løses. I tillegg til Avdeling for lærerutdanning finner vi også spesialkompetanse i etikk ved Avdeling for sykepleierutdanning (SPE).

Ved Avdeling for lærerutdanning er det også ansatte som allerede har tatt 10 vekttall i voksenpedagogikk: Disse er kontorsjef i studieadministrasjonen: Kari Finsås, og bibliotekar: Elin Linge Hermansson.

5.2 Kompetanse i biblioteket

Bibliotekpersonalet kan bidra i integrerte strategier for kompetanseutvikling - særlig når det gjelder å integrere informasjonssøking, kildekritikk og bruk av faglig dokumentasjon i undervisningen. Bibliotekfaglig veiledning ses på som en læringssituasjon der den bibliotekansatte i samhandling med brukere og brukergrupper vurderer deres forutsetninger og behov, og på det grunnlag gir tilpasset veiledning. Slike veiledningssituasjoner omfatter også den formidling som skjer gjennom bruk av WEB og hjemmesider.

Med bakgrunn i ovenstående kartlegging er det vel rimelig grunnlag for å konkludere at Høgskolen i Hedmark besitter en bred og relevant kompetanse, både faglig og i biblioteket som dokumenterer et godt fundament for å etablering av et studium i voksenpedagogikk ved høgskolen.

6.0 Læringscenter – et bidrag til voksenpedagogikk?

Et voksenpedagogisk studietilbud vil i sin natur innebære grader av deltid og fjernundervisning samt alternativ bruk av bibliotek og informasjons- og kommunikasjons- teknologi (IKT). I denne sammenheng kan det være naturlig å vurdere biblioteket som læringscenter.

Bibliotektenestene verden over er under stadig utvikling. Brukeren settes i sentrum og brukerbehovene bestemmer tjenesteomfanget. Et element i den nye organiseringen er sammenslåing av tradisjonelle bibliotektenester med IT-tenester, AV- laboratorier, TV- studioer og andre. Slik blir biblioteket et læresenter der studentene både kan innhente og bearbeide informasjon fra hele verden. (Se også St meld nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen*, samt NOU 1997:25 ”*Buerutvalget*”).

I England har mange av universitetene nylig omorganisert virksomheten sin til læringscenter: ”Learning Resources Centre”. I forkant av sammenslåing av bibliotek og IT- tenester ligger det dypere begrunnelser for læringscenterne ved de engelske universitetene. Ei gruppe fra biblioteket ved Høgskolen i Sogn og Fjordane har besøkt tre universiteter i England, og i det følgende baserer jeg meg på deres inntrykk.

University of Lutons ”Learning Resources Centre” (LRC) som ble åpnet i november 1997, tilbyr bibliotektenester og IT- fasiliteter. Lederen for dette læringscenteret Tim Stone, uttrykker imidlertid at i hans øyne er stort sett bibliotek og IT under samme tak og ledelse, men uten for mye integrering ut

over det. I følge gruppen fra Norge formidlet ikke Tim Stone noe helhetssyn til dem, ikke noen filosofi bak organiseringa av IT og bibliotek i felles avdeling. Det virket som en del tjenester var sammenslåtte men ikke integrerte (se Bergan & Mjelde 1998).

Læringscenteret ved Thames Valley University i Slough åpnet i oktober 1996. I andre etasje har senteret en felles data- og referanseskranke, men ikke felles personale. De besøkende fra Norge fikk inntrykk av at det var svært lite eller ingen kommunikasjonen mellom de bibliotektilsatte og IT- personalet. Det virket som det var satset litt for mye på bygg og utstyr, og tenkt for lite på at et godt fungerende personale også er en viktig faktor i et vellykket læringscenter (se Bergan & Mjelde 1998).

Sheffield Hallam University åpnet sitt læringscenter i oktober 1996. Her lå det en klar filosofi bak. Begrunnet ut fra både dårligere økonomi og i læringsteori: En lærer bedre ved ”learning by doing” og egeninnsats enn ved rene forelesninger. For å stimulere til mer studier på egen hånd må en ha et støttemiljø, og det er dette læringscenteret skal gi. Studentene skal i følge direktøren ved universitetet Graham Bulpitt, utvikle ferdigheter som hvordan lære, problemløsning, finne informasjon, kommunikasjons- og samarbeidsevner. Læringscenteret er mye brukt, og hver dag er det registrert 10.000 besøk. Over halvparten av studentene er innom hver dag, og over 90% er innom minst en gang i uka (se Bergan & Mjelde 1998).

Som vi har sett spenner de tre ovennevnte læringscenterne fra Luton: manglende helhetssyn, Thames Valley: manglende kommunikasjon mellom personalet, til Sheffield Hallam University: læringscenter-fenomenets Mekka med klar filosofi, åpen løsning der idéene bak læringscenterne synes å fungere godt.

Høgskolen i Hedmark kan ikke uten videre overføre direkte erfaringene fra de store universitetene i England f eks Sheffield med et læringscenter på 11.000 kvm fordelt på sju etasjer. Men kan vi la være å vurdere idéene bak læringscenter f eks ved det forestående byggeprosjekt ved avdeling for lærerutdanninga på Hamar? Studiegruppen fra Høgskolen i Sogn og Fjordane sier det på sin måte:

”Og eitt er sikkert: planlegginga av våre nybygg kan aldri meir bli den same etter denne studieturen. Til det var idéane bak læringscenteret for meiningsfylte og relevante for dei ulike aktørane som var representerte”
(Bergan & Mjelde 1998).

Fagbibliotekene ved norske utdanningsinstitusjoner er nå opptatt av å tilrettelegge for mer studentaktive læringsformer som problembasert læring og prosjektarbeid, ved å utvikle seg til læringsverksteder og informasjonssentra. Ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi gjør at det ikke er like viktig som før å vedlikeholde store generelle boksamlinger. Eldre litteratur magasineres eller sendes til nasjonale depoter for at en i stedet skal få tilrettelagt studentarbeidsplasser med og uten PC-er innen den enkelte faggruppe i biblioteket. Bibliotekpersonalet tilbys videreutdanning innen feltene IKT og voksenpedagogikk for å utvikle nødvendig kompetanse til det moderne bibliotek/læringscenter.

6.1 Oppsummering

Hvordan skal Høgskolen i Hedmark forholde seg til denne utviklinga? Et utvalg oppnevnt av avdelingsstyret ved høgskolen 1998 har lagt fram utredningen: *Læringscenter ved avd for lærerutdanning* der det i korte trekk blir

gjort rede for læringscentermodellen og muligheten for realisering av læringscentra ved lærerutdanningen.

Læringscenter er ingen absolutt forutsetning for et studium i voksenpedagogikk. På den andre siden kan det være et positivt bidrag i en mer langsiktig tenkning vedrørende et voksenpedagogisk studietilbud. Det vil kunne åpne for fleksible løsninger, og muligens senke terskelen for å etablere fjernundervisningstilbud i voksenpedagogikk og eventuelt studietilbud også på landsbasis i regi av HH i framtida.

Se også:

Høgskolen i Hedmark (1998): *Læringscenter ved avd for lærerutdanning:*

- Utredningens konklusjoner: pkt 1 – 3, samt
- innstilling vedr Læringscenter- modellen bl a: pkt 3.3
- Jf: Ressurssentra i videregående skole
- Jf: Paulsen (1999): *Nettskoler - det nye elektroniske universitet.*

7.0 Kostnader ved studium i voksenpedagogikk

Mandat pkt 4:

”Kostnadsberegne hhv et 10-vektalls og 20-vektalls studium i voksenpedagogikk.”

7.1 Kostnader ved 10 vekttall i voksenpedagogikk

Kostnadsanslag pr 10 vekttall – se neste pkt

7.2 Kostnader ved 20 vekttall i voksenpedagogikk

- Premissene er oppdragsstudium: Et eventuelt studium i voksenpedagogikk vil bli tilbudt gjennom Kurs- og oppdrag ved Avdeling for lærerutdanning, der de eksterne oppdragsgivere må betale for utdanningen.
- Kr 12.000,- pr 10 vekttall synes som et rimelig anslag etter konsultasjon med leder for Kurs og oppdrag, basert på sammenlignbare studietilbud som vi allerede driver ved Høgskolen i Hedmark.
- Et beløp i denne størrelsesorden synes også å samsvare godt med prisnivået ved andre høgskoler og universitet som gir studietilbud det er naturlig å sammenligne seg med.

8.0 Forslag til studieplaner i voksenpedagogikk

Mandat pkt 5:

”Utarbeide forslag til

- *studieplan for studium på 10 vt i voksenpedagogikk*
- *studieplan for studium på 20 vt i voksenpedagogikk”*

8.1 Forslag til studieplan for 10 vekttall i voksenpedagogikk

Viser til studieplanene på de siste sidene av rapporten. Studieplanene tar utgangspunkt i en plan fra Universitetet i Tromsø (UNIKOM) og er tilpasset behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i studiet: Nemlig å belyse de ulike hovedemnene i planen ut fra på den ene sida et akademisk, teoretisk og deduktivt perspektiv, og på den andre sida et yrkesfaglig, praksisnært og induktivt perspektiv. Med utgangspunkt i dialektikken mellom den teoretiske, vitenskapsbaserte kunnskapen; og den tause eller erfaringsbaserte kunnskapen vil arbeidet etter denne planen kunne representere noe kvalitativt nytt i en voksenpedagogisk sammenheng i Norge.

Planen er også basert på mange års erfaring ved Høgskolen i Hedmark fra studietilbud innenfor bl a: Praktisk pedagogisk utdanning, Veiledningspedagogikk, Migrasjonspedagogikk, Organisasjon og ledelse, Skoleutvikling m fl overfor bredt sammensatte målgrupper av voksne.

Målgruppen for studiet vil være alle som arbeider med utdanning og opplæring av voksne. Studiet vil være særlig relevant for kursledere, instruktører, lærere innen voksenopplæring, konsulenter og andre med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. *Kompetansereformen* med utgangspunkt i Buer-utvalgets utredning og St meld nr 42 (1997-98) skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Målgruppene for kompetansereformen vil stå sentralt i studiet.

Studiet i voksenpedagogikk bygger videre på studentenes tidligere kompetanse og erfaring og skal gjennom teori med utgangspunkt i historiske, sosiologiske, psykologiske og pedagogiske innfallsvinkler gi en analytisk kompetanse i voksenpedagogiske spørsmål. Studiet er inndelt i 5 hovedemner og gir 10 vekttall. Hvert hovedemne kan også gis som etterutdanning for enkelte målgrupper.

8.2 Forslag til studieplan for 20 vekttall i voksenpedagogikk

Studieplanen for 20 vekttall i voksenpedagogikk er en utvidelse av planen for 10 vekttall. Det er lagt vekt på å beholde en felles mal for begge planene, noe som vil kunne sikre en god sammenheng og struktur mellom første og andre år i studiet. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i hele studiet. Det betyr at studiets innhold er bygd opp rundt de samme fem hovedemner gjennom begge studieårene.

I andre studieåret ligger hovedvekten på prosjektoppgaven og litteratur i tilknytning til denne. Også nyere voksenpedagogisk og didaktisk teori, og

aktuell debatt om faglige og didaktiske spørsmål vil stå sentralt. Studiet bygger videre på de kunnskapene om voksenpedagogikk som studentene har tilegna seg gjennom første studieåret, og på tidligere kompetanse og erfaring.

Prosjektoppgaven gir mulighet for fordypning i ett avgrensa emne, vanligvis ett av de fem hovedemnene i planen, men det bør også være rom for å velge problemstilling som går på tvers av disse. Studentene tar i prosjektoppgaven utgangspunkt i en selvvalgt problemstilling, og legger vekt på *didaktisk* tilnærming basert på teori. Oppgaven rettes mot enten egen yrkesfaglig bakgrunn, eller en voksenpedagogisk målgruppe.

Valg av tema for prosjektarbeid vil bli tatt opp under første samling i andre studieår, og tid for presentasjon av prosjektrapporter vil bli lagt inn i studieløpet.

Det foreligger ingen mal for 20 vekttall på landsbasis som det har vært naturlig å ta utgangspunkt i, særlig siden målet om gjennomgående innhold i studiet har ligget til grunn. Jeg har imidlertid i arbeidet med en egen plan for HH foretatt en vurdering av rammeplanen fra Universitetet i Oslo, det eneste permanente studietilbud i voksenpedagogikk på høyere nivå i Norge som gir 20 vekttalskompetanse. Denne er imidlertid med sine 3 ½ side med tekst relativt grovmasket. Den forutsetter da også i følge studieleder for voksenpedagogikk ved UIO Jørg Kvam at mer detaljerte semesterplaner med timefordelingsplan utarbeides for hvert semester.

En to- delingen i denne planen fra UIO i 1992, med fordeling av innhold på henholdsvis 1. og 2. studieår, ble foretatt etter henstilling fra Folkeuniversitetet, men denne ble i følge Jørg Kvam aldri brukt. Universitetet er selvstendig: det

betyr at dette er en rammeplan internt som er klarert på Pedagogisk Forskningsinstitutt og som har vært justert fra 1982, og som ikke trenger godkjenning fra andre instanser utenfra.

Jeg har i arbeidet med studieplanen for 20 vekttall også vært i nær kontakt med KUF og Norgesnettrådet. Ansvar for rammeplanarbeid er delegert av KUF til Norgesnettrådet. Det forelå ingen planer verken i 1999 eller 2000 om å utarbeide en nasjonal rammeplan for 20 vekttall i voksenpedagogikk. (Viser til KUF Rundskriv (F – 96 – 95) samt telefonisk kontakt og brev fra KUF/Norgesnettrådet vedrørende nasjonale rammeplaner).

I følge 1. konsulent Margrete Gundersen tok Norgesnettrådet i møte i november 1999 en prinsipiell avgjørelse der de tilrådte mindre bruk av rammeplaner, og at disse skal være kortfattede og prinsipielle.

9.0 Konklusjon på utredningsarbeidet

Det arbeid som foreligger her er et resultat av høgskolestyrets vedtak om utredning av et voksenpedagogisk studietilbud ved Høgskolen i Hedmark. Utredninga er todelt idet den inneholder en teoridel og en hoveddel som dekker punktene i mandatet.

I teoridelen har jeg gjort rede for noen vurderinger som kan utgjøre fundamentet for en voksenpedagogikk. Jeg har videre sett på og vurdert det meste av det som foreligger av studietilbud og fagplaner på dette feltet i Norge. Jeg har også tatt kontakt med sentrale aktører for å kartlegge behovet for et voksenpedagogisk studium i Hedmark og Oppland fylker, og har i tillegg kartlagt i hvilken grad vi har relevant fagkompetanse ved HH for et slikt studium.

I kartlegging av behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland fylker har jeg analysert tilgjengelig materiale over de personene som allerede har gjennomført et slikt studium i de to fylkene. Enkelt sagt utgjør disse det mest representative utvalget av dem som kan tenke seg å søke et studium i voksenpedagogikk i Hedmark og Oppland.

Med bakgrunn i kartlegging av kompetanse i Høgskolen i Hedmark synes det som det er rimelig grunnlag for å konkludere at høgskolen besitter en bred og relevant kompetanse, både faglig og i biblioteket som dokumenterer et godt fundament for å etablere et studium i voksenpedagogikk ved høgskolen. Læringscenter er ingen absolutt forutsetning for et studium i voksenpedagogikk.

På den andre siden kan det være et positivt bidrag i en mer langsiktig tenkning vedrørende et voksenpedagogisk studietilbud.

Foreliggende studieplaner er forsøkt tilpasset behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i studiet: Nemlig å belyse de ulike hovedemnene i planene ut fra på den ene sida et akademisk, teoretisk og deduktivt perspektiv, og på den andre sida et yrkesfaglig, praksisnært og induktivt perspektiv. Med utgangspunkt i dialektikken mellom den teoretiske, vitenskapsbaserte kunnskapen; og den tause eller erfaringsbaserte kunnskapen vil arbeidet etter studieplanene kunne representere noe kvalitativt nytt i en voksenpedagogisk sammenheng i Norge.

Et eventuelt studium i voksenpedagogikk vil bli tilbudt gjennom Kurs- og oppdrag ved Avdeling for lærerutdanning der de eksterne oppdragsgivere må betale for utdanningen. Tidligste oppstart kan finne sted høstsemesteret år 2001. Dette korresponderer med tidligere nevnte ønske fra Folkeuniversitetet Hedmark om at studiet primært bør følge studieåret. Folkeuniversitetet er imidlertid også åpen for andre løsninger.

Proseduren var i grove trekk at utredningen ble oversendt høgskoleledelsen for videre saksbehandling. Utredningen ble deretter sendt på høring til Norgesnettrådet og andre eksterne høringsinstanser, hvoretter de endelige studieplanene gikk til høgskolestyret for godkjenning. Planene foreligger i både 10 og 20 vekttall, og et studietilbud fra høgskolen vil være basert på behovet i markedet. Høgskolen står etter vedtak i Stortinget fra 19. januar 1999 fritt til å etablere et slikt videreutdanningstilbud, men må foreløpig søke KUF vedrørende godkjenning av tidspunkt for oppstart.

10.0 Sammen drag av høringsuttalelser

Utredningen med forslag til studieplaner ble 27.08.99 sendt på høring til Norgesnettrådet og andre eksterne høringsinstanser med høringsfrist 15.10.99. Høringsinstansene ble spesielt bedt om å kommentere følgende punkter:

- *”behov for utdanningen(e)*
- *” forslag til studieplan(er) ”*

10.1 Høringsinstansenes vurdering av behovet for utdanningen

Høgskolen i Hedmark mottok svar fra følgende institusjoner og organisasjoner:

A Universitet og høyskoler

- Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet
- Høgskolen i Lillehammer
- Høgskolen i Finnmark

B Statlige institusjoner

- Norgesnettrådet
- Det norske universitetsråd, og herunder:
- Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag
- Statens utdanningskontor i Hedmark

C Organisasjoner

- NHO Hedmark/Oppland

Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet

UIO uttaler at de vil anta at behovet for voksenpedagogisk kompetanse vil øke i årene framover:

- ”Ideen om livslang læring synes etter hvert å få et visst gjennomslag.
- Rekrutteringsproblemene i arbeidslivet gjør det nødvendig å satse på de ansatte man har i virksomheten.
- Omstillingspresset man har i arbeidsliv og i andre sektorer gjør det nødvendig å være forberedt på læringsutfordringer i voksen alder.
- Stadig yngre og mer aktive pensjonister som vil utvikle seg personlig. Eldrebølgen gjør denne gruppen til en betydningsfull aktør i offentligheten.
- Nye læringsteknologier gjør det mulig å involvere voksne i tilpassede opplegg – på mange interessefelt.
- Det er en økende faglig interesse for voksenpedagogiske problemstillinger.

Man må forvente at med et slikt ”markedspotensiell” vil det gro fram mange tilbydere, særlig private, på områder som i vid forstand sorterer under betegnelsen voksenpedagogikk. Det kan således være grunn til å se på det samlede tilbudet som finnes i det offentlige utdanningssystemet – og synliggjøre dette.”

Høgskolen i Lillehammer

HIL viser i sin høringsuttalelse til at de har gjennomført studiet i voksenpedagogikk to ganger.

”Av kapasitetshensyn har vi ikke tatt opp igjen dette tilbudet. Vi regner imidlertid med at vi kommer til å sette det igang igjen, da voksenpedagogikk er et satsingsområde for HiL. Bl a trekkes emnet inn i et kommende hovedfagsstudium ved høghskolen.

Med bakgrunn i våre erfaringer med en halvårsenhet (på 10 vt), - som for øvrig har gitt grunnlaget for utredningens kap 4: Behovet for voksenpedagogisk utdanning – finner vi ikke klar nok argumentasjon for at utdanningen skal ha en omfang av 20 vekttall. Med 25% frafall synes vi tvert imot at grunnlaget ikke er dokumentert for tilrettelegging av et mer tidkrevende studieforløp.”

Kommentar: Utredningen ved HH viser til en halvårsenhet i voksenpedagogikk i samarbeid mellom HIL og Folkeuniversitetet i Hedmark over tre semestre 1996/97 – et tilbud som er blitt gitt denne ene gangen. Når HIL peker på at studiet er gjennomført to ganger, inkluderer dette også forløperen for ovennevnte studium, et tilbud gitt tidlig på 1990-tallet av høghskolen uten at det den gang forelå et samarbeid med Folkeuniversitetet. Tilbudet ble den gangen gitt som et bestillingsoppdrag til to nedleggingstruede skoler, og var slik sett et lukket studium, som ikke var åpen for eksterne målgrupper. (Basert på opplysninger fra Egil Støfring HIL, se også pkt 10.2 for utdypende kommentarer).

Høghskolen i Finnmark

HIF peker på at punkt 4.0 om behovet for voksenpedagogisk utdanning avgrenser seg til Hedmark og Oppland.

”Dette er det vanskelig å si noe om fra Høgskolen i Finnmarks side. Det er viktig å skille mellom *behov og reell etterspørsel over tid*, avgrenset til et geografisk område. Vi kan allikevel på generelt grunnlag ut fra etterspørselen på landsbasis anta at det vil være en rimelig *etterspørsel* etter et voksenpedagogisk studium. Etterspørselen i markedet vil være avhengig av mange forhold utenom *behov*, både når det gjelder brukergruppen (markedet) og studiet (produktet). I dokumentet vises det til høyst ulike målgrupper. Det bør drøftes hvorvidt studiet skal skreddersys til ulike målgrupper, eller organiseres slik at ulike målgrupper får dekket sine ulike behov gjennom et felles organisatorisk opplegg. Ved Høgskolen i Finnmark har vi hittil organisert studiet etter sistnevnte modell. Vi registrerer en etterspørsel på landsbasis etter vårt studium, som går ut over vår nåværende kapasitet. (...).

Ut fra tilbakemeldinger fra studenter på vårt studium (i samarbeid med SRV) og ut fra våre egne vurderinger, er det behov for et studium ut over 10 vektall. Undertegnede er av den oppfatning at det bør skje en koordinering på nasjonalt nivå, eventuelt også i samarbeid med universitetene.”

Norgesnettrådet

”Ut fra den beskrivelsen som er gitt av rådets oppgaver, ser vi det imidlertid ikke som naturlig at Norgesnettrådet eller sekretariatet uttaler seg om forslag til etablering av nye studier i høringsfasen.”

Det norske universitetsråd

”Vi ber Fakultetsmøtet behandle saken i samsvar med vanlige retningslinjer. Dersom Fakultetsmøtet finner at det er nødvendig med mer informasjon enn det som framgår av vedlagte dokumentasjon, ber vi Fakultetsmøtet ta direkte kontakt med Høgskolen i Hedmark.”

Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag

”Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag viser til søknaden fra Høgskolen i Hedmark om etablering av studium i voksenpedagogikk, henholdsvis 10 og 20 vekttall, og til uttalelse fra Nasjonalt fagråd for utdanningsvitenskap. Fakultetsmøtet konstaterer at den faglige kompetansen ved Høgskolen i Hedmark synes å være tilfredsstillende ut fra eksisterende studier i ulike pedagogikkfag.

Fakultetsmøtet anbefaler at Høgskolen i Hedmark får etablere studiet i voksenpedagogikk. I samsvar med fagrådets anbefaling vil fakultetsmøtet anbefale Høgskolen i Hedmark først å starte opp med et semesteremne og eventuelt utvide dette til et mer grunnleggende teoretisk 20 vt. emne på sikt.”

Statens utdanningskontor i Hedmark

”Det er positivt at det blir tatt initiativ til et studium i voksenpedagogikk. Høgskolen i Hedmark burde ha gode forutsetninger for å gi et slikt tilbud. En positiv følge kan også være at dette bidrar til at feltet får en plass i allmennlærerutdanningen. (...).

Kompetansereformen vil utløse behov innenfor en rekke områder når det gjelder voksenpedagogikk:

- Ansatte i kommunal voksenopplæring utgjør en stor gruppe som nå vesentlig arbeider innenfor fagfelt som migrasjonspedagogikk og spesialpedagogikk. De har generelt et behov for påfyll i forhold til sine oppgaver og særlig i forhold til oppgaver voksenopplæringssentrene etter hvert kan tenkes å påta seg. Her vil finansiering av studiet fra arbeidsgiver (kommunen) kunne bli et problem.
- Ressurssentra tilknyttet de videregående skolene. Disse er det (foreløpig) få av i Hedmark, men mange av i Oppland
- Bedrifter vil ha et økende behov for personer som kan ta ansvar for bedriftenes og de ansattes kompetanseutvikling

Felles for gruppene ovenfor er at utviklingen/satsingen ikke har kommet så langt at man kan vente seg den helt store etterspørselen etter studiet.”

NHO Hedmark/Oppland

”Når det gjelder behovet for slik utdanning i Hedmark og Oppland vil vi vise til sekretariatene for Yrkesopplæringsnemdene i begge fylker. (...). Fra disse vil Høgskolen blant annet få tallfestet målgrupper som faglige ledere, instruktører og for så vidt prøvenemndsmedlemmer innenfor fag- og yrkesopplæringsområdet.

Jeg vil også anbefale å kontakte Stiftelsen Sentralregisteret for Yrkesbevis (SSY),(...). SSY har et nettverk av 1000 – 1100

opplæringsvirksomheter i Norge. Formålet for opplæringsvirksomhetene er opplæring og instruksjon av voksne mennesker.”

10.2 Sammenfatning og drøfting av behovet for utdanningen

Samlet sett er hovedinntrykket at høringsinstansene vurderer at behovet for voksenpedagogisk kompetanse vil øke i årene framover. Når behovet for voksenpedagogisk utdanning begrunnes ut fra momenter som ideen om livslang læring, omstillingsbehov i arbeidslivet, mulighetene som ligger i ny teknologi osv, er dette perspektiver som korresponderer godt med de behovene som er uttrykt i grunnlagsdokumentene for Kompetansereformen. Videre blir det påpekt at ansatte i kommunal voksenopplæring, ressursentra tilknyttet videregående skole og ansatte i bedrifter, vil utløse behov for voksenpedagogikk i forlengelse av Kompetansereformen.

De tre foran nevnte universitet og høyskoler har alle gjennomført utdanninger i voksenpedagogikk og gir samlet uttrykk for at de ønsker å videreføre eller ta opp igjen disse. Universitetet i Oslo er det eneste som så langt gir dette tilbudet på 20 vekttalls nivå, og har ingen merknader til at det eventuelt blir etablert ett nytt studium i regi av Høgskolen i Hedmark på tilsvarende nivå.

De to høyskolene har imidlertid noe ulike oppfatninger av 20 vekttall ved HH. Høgskolen i Lillehammer finner på den ene sida ikke klar nok argumentasjon for at utdanningen skal ha et omfang av 20 vekttall, men har voksenpedagogikk som satsingsområde selv, og regner med å gi flere tilbud senere, samt trekke emnet inn i et kommende hovedfagsstudium ved høyskolen. Høgskolen i Finnmark hevder at etterspørselen på landsbasis etter høyskolens studium i voksenpedagogikk går ut over nåværende kapasitet, og at det er behov for et studium ut over 10 vekttall.

Statens utdanningskontor i Hedmark hevder at en positiv følge av et studium i voksenpedagogikk ved HH, kan være at dette bidrar til at feltet får en plass i allmennlærer- utdanningen. - Dette er en betraktning som også vi kan slutte oss til.

De fleste av høringsinstansene nevner momenter i retning av at det ut fra forventet markedspotensiale vil gro fram mange tilbydere, særlig private. Statens utdanningskontor i Hedmark nevner at man ikke kan vente seg den helt store etterspørselen etter studiet fordi utviklingen/satsingen ikke er kommet så langt enda. Med bakgrunn i Kompetansereformen og den politiske prosess i retning av å realisere denne, ligger det implisitt et stort behov for tilbud innen voksenpedagogikk. Som flere av høringsinstansene er inne på, vil organiseringen av tilbudene være avgjørende i konkurransen mellom offentlige og private aktører i markedet.

Utredningen som ligger til grunn for høringsuttalelsene, viser at av de til sammen 40 personene som fullførte studietilbudet som ble arrangert i samarbeid mellom HIL og Folkeuniversitetet i Hedmark i 1996/97, var kun 3 personer ansatt i privat virksomhet. En nærliggende hypotese er at det kan ligge et potensiale i aktiv markedsføring av et voksenpedagogisk studietilbud overfor private virksomheter.

Hvorvidt studiet skal skreddersys til ulike målgrupper, eller organiseres slik at ulike målgrupper får dekket sine behov gjennom et felles organisatorisk opplegg behøver ikke å være et enten eller slik Høgskolen i Finnmark antyder. Med organiseringen av innholdselementene i studieplanene som ligger ved, og som vil bli kommentere i neste kapittel, ligger begge mulighetene åpne.

Buer-utvalget benyttet begrepene: skreddersøm for å betegne spesielt tilrettelagte tilbud overfor avgrensa målgrupper, og konfeksjon for å betegne tilbud overfor bredere sammensatte målgrupper med ulike behov. - Dette er perspektiver som er søkt integrert i foreliggende studieplaner. Høgskolen vil kunne profilere seg gjennom begge disse perspektivene ved henholdsvis etterutdanning basert på 2 vekttals moduler (skreddersøm), og videreutdanning på 10 og 20 vekttall (konfeksjon) overfor ulike målgrupper. (Jf kap 13.0).

11.0   Kommentarer og faglige synspunkter på studieplanene

11.1   Høringsinstansenes vurdering av forslaget til studieplaner

Antallet tilbakemeldinger fra høringsinstansene på studieplanene er begrenset. En mulig forklaring på dette kan være at det er få miljøer i Norge som arbeider med voksenpedagogiske problemstillinger, og slik sett ikke ønsker å gi en didaktisk vurdering og tilbakemelding på områder de ikke har erfaring fra selv. En annen mulig forklaring kan være at studieplanene slik de forelå, i liten grad var kontroversielle og at fagmiljøene valgte å ta de til etterretning istedenfor å gi en uttalelse. Flere muligheter foreligger. Jeg betrakter de innkomne svar som representative for utdanningsinstitusjonene, men finner allikevel ikke grunnlag for å generalisere på bakgrunn av et så begrenset utvalg av respondenter. Som en konsekvens av dette har jeg valgt å foreta en kvalitativ analyse av de viktigste momentene i de innkomne svarene.

Universitetet i Oslo slutter seg til utredningens påpekning av mangelen på ”publiserte arbeider innenfor det voksenpedagogiske område” i Norge. ”Det må legges til at forskningsinnsatsen på feltet har vært tilsvarende lav – sammenlignet med våre nordiske naboer.” UIO viser også til bidrag fra et par navngitte toneangivende forskningsmiljøer innenfor voksenpedagogikk i Norge

der man fram til nå har savnet en vitenskapelig håndtering av didaktiske og læringsteoretiske problemstillinger.

De uttalelsene vi har mottatt inneholder både konstruktive synspunkter på studieplanene generelt, samt på enkelte innholdsdelene. Uttalelsene inneholder også enkelte forslag til forbedringer. Det ligger imidlertid i sakens natur at de grunnleggende premissene, og prioriteringer som er gjort, er styrende for valg av mål, innhold, arbeidsmåter og øvrige didaktiske kategorier som planen består av. Valg og bortvalg er med andre ord foretatt ut fra en helhetlig faglig og didaktisk vurdering. Det er også grenser for hva man kan få plass til innenfor en plan på 10 og 20 vekttall. På bakgrunn av dette har vi kunnet ta hensyn til, innpasse eller forsterke momenter fra høringsinstansene, mens andre i seg selv relevante momenter, er valgt bort.

Vi vil takke bidragsyterne for verdifulle og konstruktive bidrag til studieplanene. Her følger høringsinstansenes vurderinger av forslaget til studieplaner.

11.2 Generelt om studieplanene

Høringsinstansene er generelt positive til planene, her følger noen eksempler fra uttalelsene:

- *”De valgte hovedemnene synes å være relevante og sentrale...”*
Universitetet i Oslo (UIO)
- *”Vi mener planen har flere gode tilnærminger...”* Høgskolen i Lillehammer (HIL)

- *”Når det gjelder innholdsbeskrivelse og forslag til temaer, er mange av de nevnte temaene aktuelle og viktige i voksenpedagogiske sammenhenger.”* Høgskolen i Finnmark (HIF)
- *”Studieplanen er god og utfyllende.”* Statens Utdanningskontor i Hedmark (SU-H)

I sine kommentarer legger høringsinstansene størst vekt på merknader og forslag til mulige forbedringer av studieplanene:

Både UIO og HIF kommenterer at ”dialektikken” mellom det akademiske og det praksisnære perspektivet i studieplanen kanskje ikke er så nytt i en voksenpedagogisk sammenheng. HIF hevder at dette perspektivet kommer aktivt til uttrykk både i organiseringen, som drøftingstema og arbeidsmåtene som brukes i studiet ved HIF. Vi deler oppfatningen av at dette er perspektiver det arbeides etter innenfor flere voksenpedagogiske studier. Analyse av de andre studieplanene på landsbasis viser imidlertid at vedlagte studieplaner er de eneste som har formulert inn ”et dobbelt perspektiv” som gjennomgående innhold i alle innholdskomponenter av studiet. På dette punktet representerer vedlagte studieplaner noe kvalitativt nytt i nasjonal sammenheng. Dette forsvarer også bruken av begrepet ”vitenskapsbasert” istedenfor begrepet ”fag” som HIF foretrekker, nettopp fordi dialektikken mellom vitenskapsbasert og erfaringsbasert kunnskap vil utgjøre kjernen i studiet.

HIF påpeker at en kunnskapssosiologisk drøfting, ut fra hvilke mulige interesser som ligger til grunn for at ulike aktører i det voksenpedagogiske felt forsøker å lage bestemte definisjoner, - kunne gitt et nyttig korrektiv til perspektivet i utredningen – og forslag til studieplaner. Dette synspunktet deler vi – og det er rimelig at ved iverksettingen av studieplanens punkt vedr Mål: ”...utvikle

kunnskap om sosiologiske, psykologiske og pedagogiske modeller som er sentrale i voksenes læring” – blir lagt vekt på problematisering av det perspektivet som HIF betoner.

HIL peker på at man burde bruke de nye begreper som blir utviklet på dette fagområdet som ”kompetanseutvikling” og ”voksenopplæring” istedenfor ”pedagogikk” som benevnelse på utdanningen. Til dette er å bemerke at de ovennevnte begrepene samt begrepet ”andragogikk”, er definert og drøfta i utredninga, samt at det er oppgått en grensegang mellom disse begrepene i forholdet til pedagogikk for barn og ungdom. Dette er en interessant og nødvendig debatt bl a fordi den generelle delen av L97 omfatter alle målgruppene fra grunnskole- til og med voksenopplæring. Med utgangspunkt i begrepsbruken i mandatet, og med sideblikk til de andre utdanninger i Norge, ser man imidlertid at disse (også HIL) konsekvent benytter betegnelsen ”*Voksenpedagogikk*” i sine studie- og fagplaner.

11.3 Mål og organisering

UIO uttaler at organiseringen av studiet gir en mulighet for å sette studentenes hverdagserfaringer inn i en teoretisk sammenheng – gjennom de mange skriftlige bidragene som forventes fra studentene.

”De valgte hovedemnene synes å være relevante og sentrale, men det kan bli behov for praktisk metodeundervisning hvis målet er at studentene skal ”bruke forskningsmetoder som er relevante innenfor vitenskapsfaget pedagogikk”.”

Dette synspunktet slutter vi oss til. Vi har derfor erstattet betegnelsen ”vitenskap” med betegnelsen ”pedagogikkfaget” under punktet om prosjektoppgave i studieplanene, for at kravene skal framstå så realistiske som mulig.

HIF viser til at flere av mål- og innholdsformuleringene i studieplanen er aktuelle og viktige, men av meget generell karakter, og at det er en tendens til overlappende temaer og litteraturgrunnlag mellom studier, også høyskoler i mellom. Vi mener at dette er en problemstilling som man bør komme tilbake til i neste omgang, hvis det på landsbasis blir aktuelt å dele teigene innenfor det voksenpedagogiske landskapet mellom seg. I så måte kan det være aktuelt som HIF påpeker, med en koordinering av studieplaner på nasjonalt nivå.

På nåværende tidspunkt er hensikten med brede og generelle målformuleringer i foreliggende studieplaner at det skal åpen for rekruttering fra flest mulige målgrupper.

Når det gjelder antall samlinger, påpeker HIL at studiet består av hyppige samlinger (flere enn i HILs plan), mens SU-H på sin side synes antall samlinger er i underkant eller for lite. De øvrige høringsinstansene har ikke uttalt seg om dette. Ut fra en helhetsvurdering, og fordi studiet vil innebære noe fjernundervisning, (jf kap 6.0 Læringscenter), har vi valgt å ikke endre antall samlinger i de endelige studieplanene.

11.4 Innhold og arbeidsmåter

HIL viser til at studieplanen gir en utførlig beskrivelse av innhold, men at det kan virke forvirrende at studieplanen på 10 og 20 vekttall inngår i samme

beskrivelse. Vi deler denne betraktningen, og planene vil slik det også er antydnet i utredninga, etter høringene framstå som to adskilte planer. Det er riktig som HIL påpeker og i tråd med intensjonene at de første 10 vekttall vil legge et teoretisk grunnlag og framtre som noe mer lærerstyrt, enn de neste 10 vekttall som er mer problemorientert, tar utgangspunkt i det samme kunnskapsfelt og legger vekt på prosjektarbeid. Dette er av de valgene vi har foretatt for å legge et solid faglig fundament, og for å ivareta progresjonen i studiet. Dette forhindrer imidlertid ikke at de problemstillingene som reises over bør være gjenstand for drøfting og vurdering underveis i studiet.

HIL viser til at innholdet virker omfattende i forhold til studiets omfang på 10 vekttall, og at dette fortrenger prinsippet i den voksnes læring, som kobling til egen erfaringsverden og refleksjonsevne hos voksne. Vi deler oppfatningen av at dette er en ambisiøs studieplan, og vil søke å ivareta de kritiske momentene som er nevnt vedrørende innholdsmengde gjennom deling av planene i 10 og 20 vekttal. I tillegg har vi gjennom det dobbelte perspektivet i planen ambisjon nettopp om å ivareta også det yrkesfaglige, praksisnære og induktive perspektivet som HIL etterlyser.

HIF kommenterer at når det gjelder ”prosjektoppgave” er det meget sterke føringer i retning av teoriutlegning, også fordi denne inngår i eksamen. – Hvorfor ikke fokusere på pedagogisk utviklingsarbeid gjennom prosjekter? Den teoretiske læringen blir en gevinst i tillegg til at den enkelte får startet utviklingen og endring av sin egen praksis. - Dette er synspunkter som vi tar til etterretning, og som bør tas hensyn til ved gjennomføringen av studiet. En god balanse mellom kravet til teori på den ene sida, og kravet til prosjekter som tar utgangspunkt i utvikling og endring av egen praksis må ivaretas.

11.5 Valg av litteratur

Vi tar til etterretning at SU-H mener at Arnold Hofsets bok: *Pedagogikk for videregående skole og voksenopplæring* ikke er tilfredsstillende som hovedbok i studiet. De andre høringsinstansene, universitet og høyskoler som har svart, har ingen merknad til kjernelitteraturen. På grunn av lav forskningsinnsats (jf uttalelsen fra UIO) innen det voksenpedagogiske området til nå, samtidig som det etterhvert kommer ny litteratur på markedet, har vi bevisst valgt å vente med å komponere en litteraturliste slik at dette kan gjøres etter et vedtak om etablering av et studium foreligger, og da nærmere studiestart.

Litteraturvalg og pensumlister er av de feltene som har vært gjenstand for kritisk drøfting ved eksisterende studier i voksenpedagogikk. Enkelte institusjoner har ikke lagt ned nok arbeid på forhånd i sine litteraturvalg. Konsekvensene av dette har vært store endringer i pensumlister underveis i studiet, og fram mot eksamen, - med redusert læringsutbytte for studentene som resultat.

12.0. Endringer i studieplanene

Hovedresultatet av den prosessen som er gjennomført, er at studieplanene for henholdsvis 10 og 20 vekttal i Voksenpedagogikk nå foreligger i separate utgaver, etter opprinnelig å ha vært presentert som en samlet plan for begge studieenhetene.

12.1 Vekttall

De 5 hovedemne i studieplanen for de første 10 vekttall, er nå satt til 2 vekttall hver. I det opprinnelige utkastet var disse ikke vekttallsberegnet. En organisering av studiet i moduler legger grunnlaget for etterutdanningstilbud á 2 vekttall. Dette åpner for høy grad av fleksibilitet i forhold til oppdragsmarkedet. En annen fordel er at moduler á 2 vekttal også kan inngå i et kompetansegivende studium på 10 vekttall. De som måtte ønske det kan på et senere tidspunkt ta de øvrige modulene.

Det er også mulig på sikt å tenke seg en samordning av studieporteføljen til høgskolen slik at en kombinasjon av etterutdanninger til sammen kan gi kompetansegivende videreutdanning. (jf intensjonene i Kompetansereformen om å ivareta både skreddersøm og konfeksjon).

12.2 Eksamen

På bakgrunn av erfaringer fra andre studiesteder og faglige diskusjoner ved HH, har vi valgt å skjerpe kravene til muntlig eksamen. Vi signaliserer på denne måten at studentene også muntlig må stå inne for sine skriftlige oppgaver, som et ledd i kvalitetssikring av studiet.

Følgende formulering er tatt inn i planene:

”Det gis en felles *karakter* for eksamen der den skriftlige og den muntlige delen av eksamen vektet likt, dvs teller 50% hver. Både den skriftlige og den muntlige delen av eksamen må være bestått.”

Erstatter tidligere formulering:

”Det gis en felles *karakter* for eksamen der muntlig eksamen tjener til justering av den skriftlige karakteren. Justering innebærer at karakteren kan endres – inntil 3 tiendedeler.”

Modellen for eksamen er den samme for både 10 og 20 vekttall. Bestått deleksamen etter første studieår gir 10 vekttalls-kompetanse. Studiet kan avsluttes etter første studieår, eller en kan fortsette og ta 10 nye vekttall og derved oppnå 20 vekttalls-kompetanse.

Eksamen etter både 2. og 4. semester vil bestå av prosjektoppgave og muntlig eksamen. Karakterene for de to eksamenene slås sammen til en felles karakter. Sluttkarakteren for 20 vekttall vil da bestå av summen av de to delkarakterene som teller 50 % hver.

Det gis også muligheter for opptak av nye studenter til andre studieåret for de som gjennom tidligere studium har avlagt 10 vekttalls-eksamen i voksenpedagogikk ved Høgskolen i Hedmark eller andre studiesteder.

12.3 Opptakskrav og mål

Kapittel om Mål og Opptakskrav har byttet plass. KUF har bestemt at ordningen med vurdering av realkompetanse ved opptak til universitet og høyskoler skal gjelde fra og med studieåret 2001. Et utvalg ved Høgskolen i Hedmark er i ferd med å utvikle nærmere regler for dette.

Opptakskrav er endret til:

”eller er vurdert kvalifisert etter realkompetanse (når den innføres som mulig opptaksgrunnlag)”

erstatte tidligere formulering:

”eller yrkespraksis av 3 års varighet”.

Mål for prosjektarbeid og annet faglig arbeid i andre studieåret er flyttet fra kapittel om Prosjektoppgave til kapittel om Mål.

12.4 Andre momenter

Videre er det foretatt noen mindre endringer og justeringer i de endelige studieplanene – det vises til drøftinger på de foregående sidene i sammendraget. Det bør også gjennom studiet legges vekt på å ivareta følgende momenter fra høringsinstansene:

- kunnskapssosiologisk tilnærming
- balanse mellom lærerstyrt og problembasert læring
- balanse mellom teori og praksis i prosjektarbeid
- praktisk metodeundervisning i tilknytning til prosjektarbeid

Betegnelsen voksenpedagogikk og antall samlinger beholdes uforandret.

Valg av litteratur foretas nærmere studiestart.

12.5 Oppsummering

Studieplanen for 20 vekttall i voksenpedagogikk er en utvidelse av planen for 10 vekttall. Det er lagt vekt på å beholde en felles mal for begge planene, noe som vil kunne sikre en god sammenheng og struktur mellom første og andre år i studiet. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i hele studiet. Det betyr at studiets innhold er bygd opp rundt de samme fem hovedemner gjennom begge studieårene. Det kan også nevnes at dette er den første og eneste studieplan for 20 vekttall i Voksenpedagogikk som er utviklet innenfor høgskolesystemet i Norge.

Begge studieplanene framstår nå som egne planer og kan leses uavhengig av hverandre for henholdsvis 10 og 20 vekttall. Viser for øvrig til utredninga: *"Voksenpedagogisk studium ved Høgskolen i Hedmark"*, samt foreliggende studieplaner.

Praksisopplæringa innen profesjonsutdanningene ved Høgskolen i Hedmark: sykepleie og lærerutdanning, befinner seg også innenfor det dobbelte perspektivet, som er kjernen i det voksenpedagogiske studiet. Høgskolepedagogikk er også voksenpedagogikk. Det vil være naturlig å integrere slike grunnleggende perspektiver i den videre tenkning og utvikling ved Høgskolen i Hedmark i årene framover.

13.0 Konfeksjon eller skreddersøm?

Min morfar het Kristian og ble kalt ”skredderen på Vika”. Han var 16 år da han i 1901 begynte i skredderlære i Harstad. Senere dro han til Trondheim og Oslo for å lærer tilskjæring. Han drev skredderverksted hjemme i kammerset på Grytøya i Sør Troms.

Fra firmaet ”L Cemb & Co” fikk han tilsendt vareprøver av stoffer i ulike farger og kvalitet. Kundene, de fleste fiskere og bønder kom i puljer til skredderverkstedet, særlig på søndag ettermiddag, og tok ut stoff i samråd med Kristian. Det hendte også at skredderen dro ut til øyene der fisket foregikk for å ta mål. Han tok først mål av livvidde, skrittlengde, armlengde osv og fortok deretter bestilling etter valg fra stoffprøver.

En dress måtte måles opp på centimeteren og den ble tegnet stykke for stykke, før den kunne skjæres til. På spørsmål fra kundene: ”*Ka der e i dette stoffet?*” dro Kristian en tråd ut av stoffprøven og tente på. Ved å betrakte flammen og hvordan stoffet brant, kunne han vurdere om det bestod av bomull eller ull og på den måten foreta en kvalitetsvurdering av stoffet. Når fisker- bøndene kjøpte seg brudgomsdress ble dette ofte dressen deres resten av livet, og den måtte derfor ha høy kvalitet og være slitesterk.

Begrepet konfeksjon (latin *conficere*), betyr å gjøre ferdig, lage til, og blir særlig brukt om fremstilling av ferdigsyde klær. Begrepet skredder (gammelnorsk *skraddari*) betegner håndverker som skjærer til og syr klær. Vi

kjenner uttrykkene: En skreddersydd dress, et skreddersydd opplegg (nøyaktig tilpasset), og skreddersøm til forskjell fra konfeksjon.

Mens konfeksjon karakteriserer det som er fabrikklaget og masseprodusert, representerer skreddersøm det tilpassede og mer personlige. I min bestefars tid var skreddersøm høyt verdsatt sammenlignet med konfeksjon.

Buer-utvalget benytter de ovennevnte begrepene: skreddersøm for å betegne spesielt tilrettelagte tilbud overfor avgrensa målgrupper, og konfeksjon for å betegne tilbud overfor bredere sammensatte målgrupper med ulike behov. Dette er perspektiver som er søkt integrert i foreliggende rapport og studieplaner. Høgskolen vil kunne profilere seg gjennom begge disse perspektivene ved henholdsvis etterutdanning basert på 2 vekttals moduler (skreddersøm) – tilpasset enkelte virksomheters spesielle behov; og gjennom kompetansegivende videreutdanning på 10 og 20 vekttall (konfeksjon) overfor bredere sammensatte målgrupper med ulike behov.

Det er også mulig på sikt å tenke seg en samordning av studieporteføljen til høgskolen slik at en kombinasjon av etterutdanninger (skreddersøm) til sammen kan gi kompetansegivende videreutdanning. I ei tid med stadig større konkurranse mellom høgskolene (og universitetene) om nye studenter kan modulorganiserte utdanningstilbud representere ett av flere svar på markedets ønske om mer skreddersøm. Jf intensjonene og føringene i Kompetansereformen i retning av større vekt på skreddersøm (se NOU 1997:25). Voksenpedagogikk er et felt det er forsket lite på i Norge, på dette området gjenstår mye FOU-arbeid både nasjonalt og ikke minst i Høgskolen i Hedmark.

Studieplan for 10 vekttall i
Voksenpedagogikk

Høgskolen i Hedmark

2000

Studieplan for 10 vekttall i voksenpedagogikk

Denne studieplanen tar utgangspunkt i en plan fra Universitetet i Tromsø og er tilpasset behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i studiet: Nemlig å belyse de ulike hovedemnene i planen ut fra på den ene sida et akademisk, teoretisk og deduktivt perspektiv, og på den andre sida et yrkesfaglig, praksisnært og induktivt perspektiv. Med utgangspunkt i dialektikken mellom den teoretiske, vitenskapsbaserte kunnskapen; og den tause eller erfaringsbaserte kunnskapen vil arbeidet etter denne planen kunne representere noe kvalitativt nytt i en voksenpedagogisk sammenheng i Norge.

Målgruppen for studiet vil være alle som arbeider med utdanning og opplæring av voksne. Studiet vil være særlig relevant for kursledere, instruktører, lærere innen voksenopplæring, konsulenter og andre med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. *Kompetansereformen* med utgangspunkt i Buer-utvalgets utredning og St meld nr 42 (1997-98) skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Målgruppene for kompetansereformen vil stå sentralt i studiet.

Studiet i voksenpedagogikk bygger videre på studentenes tidligere kompetanse og erfaring og skal gjennom teori med utgangspunkt i historiske, sosiologiske, psykologiske og pedagogiske innfallsvinkler gi en analytisk kompetanse i voksenpedagogiske spørsmål. Studiet er inndelt i 5 hovedemner og gir 10

vektttall. Hvert hovedemne tilsvarer 2 vektttall, og kan også gis som etterutdanning for enkelte målgrupper.

Innhold

1. Innledning
2. Målgruppe
3. Opptakskrav
4. Mål
5. Organisering
6. Innhold
7. Arbeidsmåter
  - 7.1 Prosjektoppgave
8. Eksamen
9. Studieevaluering
10. Pensum

1. Innledning

På bakgrunn av et økende antall voksne på ulike nivå innen utdanningssystemet øker også behovet for kompetanse i voksenpedagogikk. De fleste lærere er i hovedsak utdannet for å undervise barn og ungdom, og trenger utvidet kompetanse for å møte en voksen studentgruppe. Også andre yrkesgrupper er involvert i utdanning av voksne - både planlegging og gjennomføring - uten å ha formell pedagogisk bakgrunn. Studiet i voksenpedagogikk er spesielt godt egnet for studenter som er i arbeid med voksne under opplæring.

I pedagogikkfaget rettes fokus på ulike problemstillinger i forholdet mellom individ, skole og samfunn eller skolens indre liv. Studiet i voksenpedagogikk vil gi studentene forståelse av viktige faktorer som virker inn på voksnes læring: modenhet, selvstendighet, erfaring og livssituasjon. Studiet i voksenpedagogikk baserer seg på prinsippet om livslang læring, der læring er en kontinuerlig prosess som foregår hele livet; i formelle utdannings situasjoner og arbeidsliv, i hjem og fritid. Samfunnsendringer og individuelle endringer vil finne sted gjennom et livsløp og medføre endrede behov for kunnskap. I tillegg øker kravet om formell kompetanse i arbeidslivet.

Undervisning av voksne krever utvikling av nye metoder og redskaper. De som skal undervise voksne må være villige til å endre sine roller. Videre bør de ha kunnskap om voksnes læreprosesser og forståelse for det mangfoldige voksenundervisningen representerer. Det er også viktig med kunnskap om undervisningsorganisering for en voksen målgruppe, herunder bruk av ny teknologi. Idéen om *livslang læring* medfører at nye grupper blir pålagt et pedagogisk lederskap og ansvar for veiledning og rådgivning for voksne under omstilling.

Studiet i voksenpedagogikk bygger videre på studentenes tidligere kompetanse og erfaring og skal gjennom teori med utgangspunkt i historiske, sosiologiske, psykologiske og pedagogiske innfallsvinkler gi en analytisk kompetanse i voksenpedagogiske spørsmål. Studiet er inndelt i 5 hovedemner og gir 10 vekttall. Hvert hovedemne tilsvarer 2 vekttall, og kan også gis som etterutdanning for enkelte målgrupper.

2. Målgruppe

Målgruppen for studiet vil være alle som arbeider med utdanning og opplæring av voksne. Studiet vil være særlig relevant for kursledere, instruktører, lærere innen voksenopplæring, konsulenter og andre med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. Kompetansereformen skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Målgruppene for kompetansereformen vil stå sentralt i studiet.

Som *aktuelle* områder kan nevnes: Personalopplæring i offentlig og privat virksomhet, arbeidsmarkedsopplæring, kursvirksomhet i studieorganisasjoner, opplæring av voksne fremmedspråklige, førstegangsutdanning (grunnskole og videregående opplæring for voksne), opplæring av voksne funksjonshemmede, voksne under rehabilitering, lærere i videregående skole osv.

3. Opptakskrav

For å bli tatt opp til studiet i voksenpedagogikk kreves det at søkeren

- har generell studiekompetanse
- høgskole-/universitetsutdanning av minst 2 års varighet (40 vekttall)
- eller er vurdert kvalifisert etter realkompetanse (når den innføres som mulig opptaksgrunnlag)

4. Mål

Målet med 10-vektallsstudiet i voksenpedagogikk er at studentene skal tilegne seg innsikt, forståelse og ferdigheter som danner grunnlag for å arbeide med voksnes læring.

Studentene skal utvikle kunnskap om og innsikt i voksnes livs- og læringsprosesser. Det er viktig å utvikle en helhetlig forståelse av målet for opplæringa, voksnes livssituasjon og læreforutsetninger. Det er også av stor betydning å se hvordan erfaringer fra skole og arbeidsliv virker inn i undervisningssituasjonen.

Gjennom studiet ønsker en å utvikle studentenes *analytiske* kompetanse ved å bidra til refleksjon over faglitteratur og personlig kunnskap. Videre ønsker en å fremme dialog og refleksjon over egen og andres erfaring. Refleksjon over teoretiske kunnskaper og personlige erfaringer skal gi studentene innsikt i voksenpedagogiske problemstillinger. Dette er kunnskap som er viktig i planlegging, gjennomføring og evaluering av ulike typer undervisning for voksne. Herunder vektlegges også betydningen av kunnskap om veiledning og pedagogisk ledelse.

Studiet tar med utgangspunkt i deltagerens tidligere kompetanse og erfaring sikte på å

- formidle kunnskap om voksenpedagogikkens idégrunnlag, voksenopplæringens mål og organisering
- utvikle kunnskap om voksnes utvikling, kunnskap og læring, og fremme forståelse for sammenhengen mellom livssituasjon og læring

- utvikle kunnskap om sosiologiske, psykologiske og pedagogiske modeller som er sentrale i voksnes læring
- styrke deltakernes profesjonalitet med hensyn til de utfordringer som undervisning av voksne innebærer
- utvikle kunnskap om fleksibel planlegging og gjennomføring av kurs og utdanningstilbud
- utvikle kunnskap om og ferdigheter i å utføre veiledning/rådgivning, både for kompetanseutvikling og personlig utvikling.
- styrke deltakernes kompetanse i pedagogisk ledelse og utvikle kunnskap om vurdering

5. Organisering

Voksenpedagogikkstudiet organiseres som deltidsstudium over to semestre med til sammen 5 *samlinger*. Studiet bygger på 5 hovedemner og studentene må ta alle disse for å avlegge 10-vektallseksamen. Samlingene vil vanligvis gå over 3 dager. Eksamen vil inngå som del av siste samling.

Studiet er arbeidsintensivt og bygger på 3 mellomperiodearbeider med obligatoriske oppgaver. Studentene vil bli gitt refleksjonsoppgaver der aktuelle voksenpedagogiske problemstillinger, eksempler og hendelser skal være utgangspunkt for drøfting og teoritilkobling. Et mellomperiodearbeid vil være en individuell oppgave på 10 - 12 sider. Forutsetningen er at studentene følger studieprogresjonen med oppmøte til samlingene, gjennomfører individuelle- og gruppeoppgaver, litteraturstudier og prosjektarbeid.

6. Innhold

Studiet har 5 hovedemner. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et dobbelt perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i alle hovedemnene: Nemlig et akademisk og deduktivt versus et yrkesfaglig og induktivt perspektiv (jf forordet i planen).

I Voksnes kunnskap og læring.

Det første hovedemnet setter søkelyset på voksne studenter og læringsbetingelser knyttet til individuelle og samfunnsmessige rammer. Voksnes ulike livsforhold, subjektivitet og læringsberedskap vil være i fokus.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert kunnskap
- Forholdet mellom skole og samfunn i historisk og sosiologisk perspektiv
- Livslang læring: Livsfaser og utdanning
- Voksnes livssituasjon : Konsekvenser for læring
- Hva hemmer og fremmer voksnes læring?
- Omstilling og utdanning
- Voksenutdanning – identitet og ambivalens
- Erfaringslæring i hverdagen, aksjonslæring

II Voksenpedagogikkens idegrunnlag

Denne delen retter fokus mot ulike idéstrømninger som har vært av betydning for voksenpedagogikkens fremvekst, og hvordan disse idéene nedfeller seg i dagens voksenopplæring.

- Erfaringskunnskap versus vitenskap i et historisk perspektiv
- Dannelsesprosessen som et mål i seg selv eller som et middel?
- Atferd og læringsmål
- Individualitet og selvaktualisering
- Den klassiske tradisjon
- Ulike kunnskaps- og læringssyn

III Læreplanlegging i organisasjoner

I denne delen er planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og (opp)læring for en voksen studentgruppe tema. Det er lærerens og instruktørens funksjon som er i fokus. Hvordan skal de lære og anvende pedagogiske prinsipper og arbeidsmåter som kan danne grunnlag for planlegging, gjennomføring og vurdering i voksenundervisning.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert læreplanlegging
- Nye utfordringer til lærerrollen
- Selvstyrt læring
- Problembasert læring
- Læreplanarbeid i organisasjoner
- Åpen og skjult læreplan
- Kommunikasjon og gruppeprosesser
- Vurdering av elev, undervisning og læring

IV Veiledning av voksne

Denne delen retter søkelyset på ulike former for veiledning og rådgivning når det gjelder kompetanseutvikling i utdanning, arbeidsliv og personlig utvikling.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert veiledning
- Teorier og modeller i veiledning
- Kommunikasjon og veiledning
- Pedagogisk veiledning av voksne
- Veiledning i ulike yrkesmiljø
- Veiledning og oppfølging av lærlinger
- Veiledning ved innovasjonsarbeid på arbeidsplassen

V Pedagogisk ledelse

I denne delen settes fokus på ulike aspekter ved pedagogisk ledelse i private og offentlige organisasjoner.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert ledelse
- Ledelse og læring: Hvilke ledelsesformer fremmer og hemmer læring i skole og organisasjon
- Organisasjonsteorier og organisasjonsutvikling
- Bedriftsledelse og bedriftskultur
- Organisasjonslæring: Kan organisasjoner lære?
- Hvordan bli en lærende organisasjon?
- Læringshindringer i organisasjoner

7. Arbeidsmåter

Studentene må delta aktivt i arbeid tilknyttet undervisningen og medvirke til et godt arbeidsmiljø. Det er derfor lagt opp til en veksling mellom flere ulike arbeidsmåter:

- forelesning
- individuelt arbeid
- gruppearbeid
- litteraturstudier
- prosjektarbeid
- bruk av: Informasjons- og kommunikasjons- teknologi (IKT)

7.1 Prosjektoppgave

Studentene skal skrive en *prosjektoppgave*, individuelt eller i grupper på 2-4 medlemmer. Studentene velger en problemstilling innenfor studiets hovedemner.

Oppgaven bør ha følgende omfang:

- Ved individuelt arbeid 15 - 20 sider
- Ved arbeid i gruppe 20 - 30 sider

8. Eksamen

Eksamen vil bestå av prosjektoppgave og muntlig eksamen. For å fremstille seg til eksamen må obligatoriske oppgaver (mellomperiodearbeider) være godkjent av faglærer.

Prosjektoppgaven må være bestått før studenten kan gå opp til *muntlig* eksamen. Den danner utgangspunkt for en individuell muntlig eksaminasjon. I tillegg vil studenten bli prøvd i obligatorisk og selvvalgt pensum. Den avsluttende vurdering er en helhetsvurdering i henhold til målene for studiet.

Det gis en felles *karakter* for eksamen der den skriftlige og den muntlige delen av eksamen vektet likt, dvs teller 50% hver. Både den skriftlige og den muntlige delen av eksamen må være bestått. Karakteren på prosjektoppgaven kunngjøres før muntlig eksamen.

Ved eksamen i Voksenpedagogikk brukes graderte tallkarakterer etter en skala fra 1.0 til 6.0, med 1.0 som beste karakter. Kandidater som får dårligere karakter enn 4.0 har ikke bestått.

9. Studieevaluering

Det vil fortløpende gjennom hele studiet bli foretatt evaluering av undervisningen, studieopplegget og egen deltakelse. Studentene vil ved slutten av hver samling bli bedt om å gi en *skriftlig* vurdering.

Studieevalueringen skal gi høgskolen tilbakemelding om hvordan studiet fungerer, gi studentene hjelp til utvikling og gi arbeidsgiver sikkerhet for at studenten har tilstrekkelig kompetanse.

Denne har videre som siktemål både å engasjere studentene i å ta ansvar for undervisningen, være hjelpemiddel til korrigerende og justering av studiet og være en tilbakemelding til høgskolen internt. Også foreleserne vil bli bedt om å gi en skriftlig vurdering av sin del. På bakgrunn av innkomne uttalelser utarbeides det en samlet vurdering av studiet som sendes høgskolen: Kurs- og oppdrag ved Avdeling for lærerutdanning, Hamar.

10. Pensum

Studiets pensum er på om lag 1500 sider hvorav 1000 sider er obligatorisk og 500 sider er selvvalgt. Det obligatoriske pensum fastsettes av høgskolen. Det selvvalgte pensum skal primært brukes som litteratur i forbindelse med prosjektoppgaven, og skal endelig godkjennes av faglærer før oppmelding til eksamen. Liste over selvvalgt pensum vedlegges prosjektoppgaven.

10.1 Aktuell pensumlitteratur

Følgende er eks på titler som kan gå inn som pensumlitteratur i et studium i voksenpedagogikk:

Freire, Paulo (1978): *De undertryktes Pædagogik*. København: Christian Ejlers' Forlag.

Hofset, Arnold (1995): *Pedagogikk for videregående skole og voksenopplæring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lauvås, Per og Handal, Gunnar (2000): *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Oslo: Cappelen.

Loeng, Svein (1997): *Voksenpedagogikk i humanistisk perspektiv*. Stjørdal: Immatelos forlag.

NOU 1997:25 *Ny kompetanse*. KUF.

St meld nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen*. KUF

Winther-Jensen, Thyge (1996): *Voksenpædagogik – grundlag og idéer*. København: Akademisk Forlag.

Studieplan for 20 vekttall i Voksenpedagogikk

Høgskolen i Hedmark

2000

Studieplan for 20 vekttall i voksenpedagogikk

Denne studieplanen tar utgangspunkt i en plan fra Universitetet i Tromsø og er tilpasset behovet for voksenpedagogisk utdanning i Hedmark og Oppland. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et *dobbelt* perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i studiet: Nemlig å belyse de ulike hovedemnene i planen ut fra på den ene sida et akademisk, teoretisk og deduktivt perspektiv, og på den andre sida et yrkesfaglig, praksisnært og induktivt perspektiv. Med utgangspunkt i dialektikken mellom den teoretiske, vitenskapsbaserte kunnskapen; og den tause eller erfaringsbaserte kunnskapen vil arbeidet etter denne planen kunne representere noe kvalitativt nytt i en voksenpedagogisk sammenheng i Norge.

Målgruppen for studiet vil være alle som arbeider med utdanning og opplæring av voksne. Studiet vil være særlig relevant for kursledere, instruktører, lærere innen voksenopplæring, konsulenter og andre med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. *Kompetansereformen* med utgangspunkt i Buer-utvalgets utredning og St meld nr 42 (1997-98) skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Målgruppene for kompetansereformen vil stå sentralt i studiet.

Studiet i voksenpedagogikk bygger videre på studentenes tidligere kompetanse og erfaring og skal gjennom teori med utgangspunkt i historiske, sosiologiske, psykologiske og pedagogiske innfallsvinkler gi en analytisk kompetanse i voksenpedagogiske spørsmål. Studiet er inndelt i 5 hovedemner og gir i

kombinasjon med de første 10 vekttall til sammen 20 vekttall. Hvert hovedemne for de første 10 vekttall kan også gis som etterutdanning for enkelte målgrupper.

Studieplanen tar mål av seg å gi en samlet oversikt over hele studieforløpet for 20 vekttall og inkluderer med andre ord kravene også til de første 10 vekttall.

Innhold:

1. Innledning
2. Målgruppe
3. Opptakskrav
4. Mål
5. Organisering
6. Innhold
7. Arbeidsmåter
  - 7.1 Prosjektoppgave
8. Eksamen
9. Studieevaluering
10. Pensum

1. Innledning

På bakgrunn av et økende antall voksne på ulike nivå innen utdanningssystemet øker også behovet for kompetanse i voksenpedagogikk. De fleste lærere er i hovedsak utdannet for å undervise barn og ungdom, og trenger utvidet kompetanse for å møte en voksen studentgruppe. Også andre yrkesgrupper er involvert i utdanning av voksne - både planlegging og gjennomføring - uten å ha formell pedagogisk bakgrunn. Studiet i voksenpedagogikk er spesielt godt egnet for studenter som er i arbeid med voksne under opplæring.

I pedagogikkfaget rettes fokus på ulike problemstillinger i forholdet mellom individ, skole og samfunn eller skolens indre liv. Studiet i voksenpedagogikk vil gi studentene forståelse av viktige faktorer som virker inn på voksnes læring: modenhet, selvstendighet, erfaring og livssituasjon. Studiet i voksenpedagogikk baserer seg på prinsippet om livslang læring, der læring er en kontinuerlig prosess som foregår hele livet; i formelle utdannings situasjoner og arbeidsliv, i hjem og fritid. Samfunnsendringer og individuelle endringer vil finne sted gjennom et livsløp og medføre endrede behov for kunnskap. I tillegg øker kravet om formell kompetanse i arbeidslivet.

Undervisning av voksne krever utvikling av nye metoder og redskaper. De som skal undervise voksne må være villige til å endre sine roller. Videre bør de ha kunnskap om voksnes læreprosesser og forståelse for det mangfoldige voksenundervisningen representerer. Det er også viktig med kunnskap om undervisningsorganisering for en voksen målgruppe, herunder bruk av ny teknologi. Idéen om *livslang læring* medfører at nye grupper blir pålagt et

pedagogisk lederskap og ansvar for veiledning og rådgivning for voksne under omstilling.

Studiet i voksenpedagogikk bygger videre på studentenes tidligere kompetanse og erfaring og skal gjennom teori med utgangspunkt i historiske, sosiologiske, psykologiske og pedagogiske innfallsvinkler gi en analytisk kompetanse i voksenpedagogiske spørsmål. Studiet er inndelt i 5 hovedemner og gir i kombinasjon med de første 10 vekttall til sammen 20 vekttall. Hvert hovedemne for de første 10 vekttall kan også gis som etterutdanning for enkelte målgrupper.

2. Målgruppe

Målgruppen for studiet vil være alle som arbeider med utdanning og opplæring av voksne. Studiet vil være særlig relevant for kursledere, instruktører, lærere innen voksenopplæring, konsulenter og andre med ansvar for planlegging og gjennomføring av opplæringstiltak for voksne. Kompetansereformen skal legge grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for voksenopplæring og kompetanseutvikling. Målgruppene for kompetansereformen vil stå sentralt i studiet.

Som *aktuelle* områder kan nevnes: Personalopplæring i offentlig og privat virksomhet, arbeidsmarkedsopplæring, kursvirksomhet i studieorganisasjoner, opplæring av voksne fremmedspråklige, førstegangsutdanning (grunnskole og videregående opplæring for voksne), opplæring av voksne funksjonshemmede, voksne under rehabilitering, lærere i videregående skole osv.

3. Opptakskrav

For å bli tatt opp til studiet i voksenpedagogikk kreves det at søkeren

- har generell studiekompetanse
- høgskole-/universitetsutdanning av minst 2 års varighet (40 vekttall)
- eller er vurdert kvalifisert etter realkompetanse (når den innføres som mulig opptaksgrunnlag)

For å oppnå 20 vekttalls kompetanse kreves det også at søkeren har bestått (del-)eksamen på 10 vekttall i voksenpedagogikk ved Høgskolen i Hedmark, eller andre studiesteder.

4. Mål

Målet med 20-vektallsstudiet i voksenpedagogikk er at studentene skal tilegne seg innsikt, forståelse og ferdigheter som danner grunnlag for å arbeide med voksnes læring.

Studentene skal utvikle kunnskap om og innsikt i voksnes livs- og læringsprosesser. Det er viktig å utvikle en helhetlig forståelse av målet for opplæringa, voksnes livssituasjon og læreforutsetninger. Det er også av stor betydning å se hvordan erfaringer fra skole og arbeidsliv virker inn i undervisningssituasjonen.

Gjennom studiet ønsker en å utvikle studentenes *analytiske* kompetanse ved å bidra til refleksjon over faglitteratur og personlig kunnskap. Videre ønsker en å

fremme dialog og refleksjon over egen og andres erfaring. Refleksjon over teoretiske kunnskaper og personlige erfaringer skal gi studentene innsikt i voksenpedagogiske problemstillinger. Dette er kunnskap som er viktig i planlegging, gjennomføring og evaluering av ulike typer undervisning for voksne. Herunder vektlegges også betydningen av kunnskap om veiledning og pedagogisk ledelse.

Studiet tar med utgangspunkt i deltagerens tidligere kompetanse og erfaring sikte på å

- formidle kunnskap om voksenpedagogikkens idégrunnlag, voksenopplæringens mål og organisering
- utvikle kunnskap om voksnes utvikling, kunnskap og læring, og fremme forståelse for sammenhengen mellom livssituasjon og læring
- utvikle kunnskap om sosiologiske, psykologiske og pedagogiske modeller som er sentrale i voksnes læring
- styrke deltakernes profesjonalitet med hensyn til de utfordringer som undervisning av voksne innebærer
- utvikle kunnskap om fleksibel planlegging og gjennomføring av kurs og utdanningstilbud
- utvikle kunnskap om og ferdigheter i å utføre veiledning/rådgivning, både for kompetanseutvikling og personlig utvikling.
- styrke deltakernes kompetanse i pedagogisk ledelse og utvikle kunnskap om vurdering

I andre studieåret ligger hovedvekten på prosjektoppgaven og litteratur i tilknytning til denne. Også nyere voksenpedagogisk og didaktisk teori, og aktuell debatt om faglige og didaktiske spørsmål vil stå sentralt. Studiet bygger

videre på de kunnskapene om voksenpedagogikk som studentene har tilegna seg gjennom første studieåret, og på tidligere kompetanse og erfaring.

Gjennom prosjektarbeid og annet faglig arbeid i andre studieår skal studentene kunne:

- beskrive sentrale sider ved voksenpedagogisk teori og praksis og drøfte aktuelle spørsmål i den faglige debatten
- gjøre rede for nyere voksenpedagogisk forskning og aktuelle problemstillinger i den didaktiske debatten
- bruke forskningsmetoder som er relevante innenfor pedagogikkfaget
- vise ei engasjert og utviklingsorientert holdning til voksenpedagogikk som teoretisk studium og som undervisningsfag

5. Organisering

Organiseringen gir her oversikt over hele studieforløpet for 20 (10 + 10) vekttall. Voksenpedagogikkstudiet organiseres som deltidsstudium over to/+to semestre med til sammen 5/+3 *samlinger*. Studiet bygger på 5 hovedemner og studentene må ta alle disse for å avlegge 10/+10-vektallseksamen. Samlingene vil vanligvis gå over 3 dager. Eksamen vil inngå som del av siste samling i andre /og fjerde semester.

Studiet er arbeidsintensivt og bygger på 3/+1 mellomperiodearbeider med obligatoriske oppgaver. Studentene vil bli gitt refleksjonsoppgaver der aktuelle voksenpedagogiske problemstillinger, eksempler og hendelser skal være utgangspunkt for drøfting og teoritilkobling. Et mellomperiodearbeid vil være en individuell oppgave på 10 - 12 sider. Forutsetningen er at studentene følger

studieprogresjonen med oppmøte til samlingene, gjennomfører individuelle- og gruppeoppgaver, litteraturstudier og prosjektarbeid.

I tredje og fjerde semester vil hovedtyngden av studiet bestå av et større prosjektarbeid der studentene går i dybden med utgangspunkt i en selvvalgt problemstilling innenfor ett av de 5 hovedemnene i studiet (jf pkt vedr Prosjektoppgave). – her er brukt en annen tabulator på høyresida.

6. Innhold

Studiet har 5 hovedemner. Med utgangspunkt i målgruppas egenart vil et dobbelt perspektiv ligge til grunn som gjennomgående innhold i alle hovedemnene: Nemlig et akademisk og deduktivt versus et yrkesfaglig og induktivt perspektiv (jf forordet i planen).

I Voksnes kunnskap og læring.

Det første hovedemnet setter søkelyset på voksne studenter og læringsbetingelser knyttet til individuelle og samfunnsmessige rammer. Voksnes ulike livsforhold, subjektivitet og læringsberedskap vil være i fokus.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert kunnskap
- Forholdet mellom skole og samfunn i historisk og sosiologisk perspektiv
- Livslang læring: Livsfaser og utdanning
- Voksnes livssituasjon : Konsekvenser for læring
- Hva hemmer og fremmer voksnes læring?
- Omstilling og utdanning

- Voksenutdanning – identitet og ambivalens
- Erfaringslæring i hverdagen, aksjonslæring

II Voksenpedagogikkens idegrunnlag

Denne delen retter fokus mot ulike idéstrømninger som har vært av betydning for voksenpedagogikkens fremvekst, og hvordan disse idéene nedfeller seg i dagens voksenopplæring.

- Erfaringskunnskap versus vitenskap i et historisk perspektiv
- Dannelsesprosessen som et mål i seg selv eller som et middel?
- Atferd og læringsmål
- Individualitet og selvaktualisering
- Den klassiske tradisjon
- Ulike kunnskaps- og læringssyn

III Læreplanlegging i organisasjoner

I denne delen er planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og (opp)læring for en voksen studentgruppe tema. Det er lærerens og instruktørens funksjon som er i fokus. Hvordan skal de lære og anvende pedagogiske prinsipper og arbeidsmåter som kan danne grunnlag for planlegging, gjennomføring og vurdering i voksenundervisning.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert læreplanlegging
- Nye utfordringer til lærerrollen
- Selvstyrt læring

- Problembasert læring
- Læreplanarbeid i organisasjoner
- Åpen og skjult læreplan
- Kommunikasjon og gruppeprosesser
- Vurdering av elev, undervisning og læring

IV Veiledning av voksne

Denne delen retter søkelyset på ulike former for veiledning og rådgivning når det gjelder kompetanseutvikling i utdanning, arbeidsliv og personlig utvikling.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert veiledning
- Teorier og modeller i veiledning
- Kommunikasjon og veiledning
- Pedagogisk veiledning av voksne
- Veiledning i ulike yrkesmiljø
- Veiledning og oppfølging av lærlinger
- Veiledning ved innovasjonsarbeid på arbeidsplassen

V Pedagogisk ledelse

I denne delen settes fokus på ulike aspekter ved pedagogisk ledelse i private og offentlige organisasjoner.

- Erfaringsbasert versus vitenskapsbasert ledelse
- Ledelse og læring: Hvilke ledelsesformer fremmer og hemmer læring i skole og organisasjon

- Organisasjonsteorier og organisasjonsutvikling
- Bedriftsledelse og bedriftskultur
- Organisasjonslæring: Kan organisasjoner lære?
- Hvordan bli en lærende organisasjon?
- Læringshindringer i organisasjoner

7. Arbeidsmåter

Studentene må delta aktivt i arbeid tilknyttet undervisningen og medvirke til et godt arbeidsmiljø. Det er derfor lagt opp til en veksling mellom flere ulike arbeidsmåter:

- forelesning
- individuelt arbeid
- gruppearbeid
- litteraturstudier
- prosjektarbeid
- bruk av: Informasjons- og kommunikasjons- teknologi (IKT)

7.1 Prosjektoppgave

Studentene skal skrive en *prosjektoppgave*, både første og andre studieåret individuelt eller i grupper på 2-4 medlemmer. Studentene velger en problemstilling innenfor studiets hovedemner.

Oppgaven bør ha følgende omfang:

- Ved individuelt arbeid 15 - 20 sider første, og 20 – 30 sider andre studieåret
- Ved arbeid i gruppe 20 - 30 sider første, og 30 – 40 sider andre studieåret

Gjennom prosjektarbeidet skal studentene kunne:

- gjøre rede for relevant teoritilfang og forskning omkring fordypningsemnet
- kombinere, problematisere og bruke kunnskap og teori som de arbeider med innenfor fordypningsemnet
- gjøre rede for viktige sider ved fordypningsemnet i et historisk, sosialt eller kulturelt perspektiv
- relatere fordypningsemnet til didaktiske problemstillinger.

Foruten fordypning og kunnskapstilegnelse innenfor det valgte hovedemne skal prosjektarbeidet også gi øvelse i:

- å strukturere et problemområde
- å organisere eget og andres arbeid
- å samarbeide om løsning av en oppgave
- å ta stilling til og forsvare et standpunkt
- å utøve konstruktiv kritikk av seg selv og andre
- å se voksenopplæringsfeltet i samfunnsmessig sammenheng

Prosjektoppgaven gir mulighet for fordypning i ett avgrensa emne, vanligvis ett av de fem hovedemnene i planen, men det bør også være rom for å velge problemstilling som går på tvers av disse. Studentene tar i prosjektoppgaven utgangspunkt i en selvvalgt problemstilling, og legger vekt på *didaktisk* tilnærming basert på teori. Oppgaven rettes mot enten egen yrkesfaglig

bakgrunn, eller en voksenpedagogisk målgruppe. Lista nedenfor gir eksempel på emner som kan være aktuelle. Prosjektarbeid i voksenpedagogikk kan f.eks. være å velge problemstillinger innenfor følgende emner:

- Perspektiver og perioder i voksenpedagogikkens historie
- Idéen om livslang læring
- Undervisningsprinsipper i voksenpedagogikk
- En klassiker innen voksenpedagogikk
- Migrasjonspedagogikk for voksne
- Lærevansker hos voksne
- Voksenpedagogikk på grunnskolens område
- Voksenpedagogikk i videregående skole
- Voksenpedagogikk og Informasjons- og kommunikasjons- teknologi (IKT)
- Induktiv versus deduktiv kunnskap i et voksenpedagogisk perspektiv

Valg av tema for prosjektarbeid vil bli tatt opp under første samling i andre studieår, og tid for presentasjon av prosjektrapporter vil bli lagt inn i studieløpet.

8. Eksamen

Bestått deleksamen etter første studieår gir 10 vekttalls-kompetanse. Studiet kan avsluttes etter første studieår, eller en kan fortsette og ta 10 nye vekttall og derved oppnå 20 vekttalls-kompetanse. Det gis også muligheter for opptak av nye studenter til andre studieåret for de som gjennom tidligere studium har avlagt 10 vekttalls-eksamen i voksenpedagogikk.

Eksamen vil bestå av prosjektoppgave og muntlig eksamen både etter 2. og 4. semester. For å fremstille seg til eksamen må obligatoriske oppgaver (mellomperiodearbeider) være godkjent av faglærer.

Prosjektoppgaven må være bestått før studenten kan gå opp til *muntlig* eksamen. Den danner utgangspunkt for en individuell muntlig eksaminasjon. I tillegg vil studenten bli prøvd i obligatorisk og selvvalgt pensum. Den avsluttende vurdering er en helhetsvurdering i henhold til målene for studiet.

Det gis en felles *karakter* for eksamen der den skriftlige og den muntlige delen av eksamen vektet likt, dvs teller 50% hver. Både den skriftlige og den muntlige delen av eksamen må være bestått. Karakteren på prosjektoppgavene kunngjøres før muntlig eksamen.

Karakterer for de to eksamenene etter 2. og 4. semester slås sammen til en felles karakter. Sluttkarakteren for 20 vekttall vil da bestå av summen av de to delkarakterene som teller 50% hver.

Ved eksamen i Voksenpedagogikk brukes graderte tallkarakterer etter en skala fra 1.0 til 6.0, med 1.0 som beste karakter. Kandidater som får dårligere karakter enn 4.0 har ikke bestått.

9. Studieevaluering

Det vil fortløpende gjennom hele studiet bli foretatt evaluering av undervisningen, studieopplegget og egen deltakelse. Studentene vil ved slutten av hver samling bli bedt om å gi en *skriftlig* vurdering.

Studieevalueringen skal gi høgskolen tilbakemelding om hvordan studiet fungerer, gi studentene hjelp til utvikling og gi arbeidsgiver sikkerhet for at studenten har tilstrekkelig kompetanse.

Denne har videre som siktemål både å engasjere studentene i å ta ansvar for undervisningen, være hjelpemiddel til korrigerer og justering av studiet og være en tilbakemelding til høgskolen internt. Også foreleserne vil bli bedt om å gi en skriftlig vurdering av sin del. På bakgrunn av innkomne uttalelser utarbeides det en samlet vurdering av studiet som sendes høgskolen: Kurs- og oppdrag ved Avdeling for lærerutdanning, Hamar.

10. Pensum

Studiets pensum er på om lag 1500/+1500 sider hvorav 1000/+600 sider er obligatorisk og 500/+900 sider er selvvalgt. Det obligatoriske pensum fastsettes av høgskolen. Det selvvalgte pensum skal primært brukes som litteratur i forbindelse med prosjektoppgaven, og skal endelig godkjennes av faglærer før oppmelding til eksamen. Liste over selvvalgt pensum vedlegges prosjektoppgaven.

Litteratur

- Alanen, Aulis (1978): Adult education and pedagogy. *Adult Education in Finland*, no 1.
- Bergan, Erling og Mjelde, Anja Angelskår (1998): Når bibliotek blir ”læringsentra” ved engelske universitet. *Bibliotekaren* 3.
- Bøhn, Harald (1997): Intelligente biblioteksbygg. *DF-Revy* 1997 nr 8.
- Fagerli, Hans Martin (1997): *Biblioteket som «Learning resource centre»*. *Hvordan blir veien til?* Innledning ved seminaret «In formasjonsteknologi og kompetanseutvikling» i Bergen 13.-14. februar.
- Freire, Paulo (1978): *De undertryktes Pædagogik*. København: Christian Ejlers' Forlag.
- Gardner, Howard (1997): *De mange intelligensers pædagogik*. Redigert av Per Fibæk Laursen. København: Gyldendal Undervisning.
- Halvorsen, Tor og Olsen, Ole Johnny (red) (1992): *Det kvalifiserte samfunn?* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hofset, Arnold (1992): *Å undervise studenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hofset, Arnold (1995): *Pedagogikk for videregående skole og voksenopplæring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Høgskolen i Finnmark (1993): *Studieplan. Halvårsenhet i voksenpedagogikk 10 vekttall*.
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Studieplan for Praktisk Pedagogisk Utdanning 20 vekttall*.
- Høgskolen i Hedmark (1994): *Fagplan for pedagogisk veiledning 10 vekttall*.
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Fagplan for migrasjonspedagogikk 10 vekttall*.

- Høgskolen i Hedmark (1998): *Kompetansegivende etter- og videreutdanning i organisasjon og ledelse 20 vekttall.*
- Høgskolen i Hedmark (1995): *Studieplan i skoleutvikling 10 vekttall.*
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Fagplan i spesialpedagogikk 10 vekttall.*
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Fagplan for 1. halvårshenhet i Sosialpedagogikk.*
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Fagplan for pedagogikk 10 vekttall. 4-årig allmennlærerutdanning.*
- Høgskolen i Hedmark (1997): *Sak 97/79 Etter- og videreutdanning.*
Høgskolestyret.
- Høgskolen i Hedmark (1997): *Sak 97/80 Fjernundervisning – pedagogiske og organisatoriske utfordringer ved bruk av informasjonsteknologi.*
Høgskolestyret.
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Intern opplæring i bruk av ny teknologi i høgskolens undervisning. Rapport fra ei arbeidsgruppe.*
- Høgskolen i Hedmark (1998): *Læringsssentre ved avd for lærerutdanning.*
Utredning fra et utvalg oppnevnt av avdelingsstyret 1998.
- Høgskolen i Lillehammer (1996): *Voksenpedagogikk som kombinert 10 VT – Studium. Skisse – Undervisningsplan.*
- Høgskolen i Lillehammer (1996): *Voksenpedagogikk som 10 VT Kombinert Studium. Studentinformasjon.*
- Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Gjøvik og Høgskolen i Hedmark (1999):
Høgskoleavisa. Fellesavis for Høgskolene i innlandet.
- Høgskolen i Østfold (1999): *Fagplan for modulbasert studium i voksenpedagogikk.*
- Klewe, Lars (1998): *Voksenuddannelse og samfund – om forholdet mellom voksenuddannelsernes uddannelsesstilbud og uddannelsesbehovene.*
København: Danmarks Pædagogiske Institut.

- Knowles, Malcolm S (1970): *The modern practice of adult education: Andragogy versus Pedagogy*. New York: Association Press.
- KUF (1996): *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Generell del.
- KUF Rundskriv (F – 96 – 95): *Prosedyrer for etablering av nye fag og studier, planarbeid og godkjenning av planer ved statlige høyskoler*.
- KUF: (1998-99): *Innst S nr 78. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om kompetansereformen*.
- Lauvås, Per og Handal, Gunnar (2000): *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Oslo: Cappelen.
- Loeng, Svein (1991): Finnes det en voksenpedagogikk? *Norsk pedagogisk tidsskrift* nr 5.
- Loeng, Svein (1994): Voksenpedagogiske studier i Norge – tilbakeblikk og status. *Studienytt* nr 2.
- Loeng, Svein (1997): *Voksenpedagogikk i humanistisk perspektiv*. Stjørdal: Immatelos forlag.
- NFU (1998): *Voksenpedagogikk*. www.nfu.no/voksenped.
- NOU 1997:25 *Ny kompetanse*. KUF.
- NOU 1986:23 *Livslang læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Paulsen, Morten Flate (1999): *Nettskoler - det nye elektroniske universitet*. Kronikk i *Aftenposten* 5. Januar.
- Seim, Sol (1989): *Teenagers become adult and elderly: Intelligence and personality from 13 to 30 to 60 years*. Norsk gerontologisk institutt. Report 5.
- Seim, Sol (1999): Intervju med Sol Seim i *KK* nr 15.
- Sjøbakken, Ola Johan (1998): De mange intelligensers pædagogik. *Nordisk Pedagogik* nr 2.

- Sjøbakken, Ola Johan (1999): *Voksenpedagogisk studium ved Høgskolen i Hedmark. Utdragning*. Høgskolen i Hedmark.
- Sjøbakken, Ola Johan (1999): *Etablering av studietilbud i Voksenpedagogikk 10 og 20 vekttall ved Høgskolen i Hedmark – Sammendrag av høringsuttalelser*. Høgskolen i Hedmark.
- SOFF (1998): *Med fjernstudenten i fokus. Tilrettelegging for fjernundervisning. Rapport nr 1*.
- Skjervheim, Hans (1976): *Deltakar og tilskodar og andre essays*. Oslo: Tanum – Nordli.
- Statens Utdanningskontor i Hedmark (1999): *Utdanningsnytt nr 1*.
- St meld nr 42 (1997-98): *Kompetansereformen*. KUF.
- Universitetet i Oslo (1992): *Voksenpedagogikk grunnkurs. Rammepplan (20 vt)*. Pedagogisk forskningsinstitutt & Folkeuniversitetet.
- Universitetet i Oslo (1998): *Kurs i voksenpedagogikk. Rammepplan*. Pedagogisk forskningsinstitutt.
- Universitetet i Oslo (1997): *RBTs Videreutdanningsprogram i voksenpedagogikk for ansatte i fag- og forskningsbibliotek*. Pedagogisk forskningsinstitutt.
- Universitetet i Tromsø (1998): *Voksenpedagogikk. Etter- og videreutdanningstilbud (10 vekttall)*.
- Winther-Jensen, Thyge (1996): *Voksenpædagogik – grundlag og idéer*. København: Akademisk Forlag.